

Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa vuonna 2013

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu
Työ ja yrittäjyys
52/2015

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Työsuojelurahasto
Arbetarskyddsfonden
The Finnish Work Environment Fund

LASSE AHTIAINEN

Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa vuonna 2013

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu
Työ ja yrittäjyys
52/2015

Tekijät Författare Authors Lasse Ahtiainen	Julkaisuaika Publiceringstid Date Elokuu 2015 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa vuonna 2013	
Tiivistelmä Referat Abstract Tutkimus on jatkoa työministeriössä tehdyille Timo Kauppisen ja Virpi Köykan raportille Palkansaajien järjestäytyminen 1989 ja Linda Sandqvistin raportille Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994 sekä Lasse Ahtiaisen vastaaville tutkimuksille vuosilta 2001, 2004 ja 2009. Ensimmäisenä tarkoituksena on selvittää, millaista järjestäytyminen on vuonna 2013 aiempiin tutkimuksiin verrattuna. Järjestäytymistä selvitettiin kesäkuussa 2014 keskusjärjestöihin kuuluville ammattiliitoille suunnatulla kyselyllä. Kyselylomake oli sama kuin aiemmissa tutkimuksissa ja siinä kysytään järjestäytymisen lisäksi myös liittojen jäsenrakennetta. Keskeistä järjestäytymisasteen selvittämisessä on edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä, jonka osuus palkansaajien ja työttömien yhteismäärästä muodostaa järjestäytymisasteen. Vuoden 2013 lopussa ammattiliitoissa oli kaikkiaan 2 157 000 jäsentä. Näistä kuitenkin 643 000 eli 29,8 % voidaan luokitella varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella oleviksi. Tähän sisältyvät eläkeläiset, opiskelijat, vapaajäsenet ja yrittäjät. Eläkeläisten ja opiskelijoiden osuudet ovat nousseet vuodesta 2009. Tuolloin erityisryhmien osuus kokonaisuusjäsenmäärästä oli kaikkiaan 26,5 %. Edunvalvonnan piirissä olevia jäseniä oli vuoden 2013 lopussa kaikkiaan 1 514 000 ja sen perusteella laskettu järjestäytymisaste on 64,5 %. Vuonna 2009 vastaava luku oli 67,4 % ja siten järjestäytymisaste on laskenut 2,9 prosenttiyksikköä. Naiset ovat järjestäytyneet useammin kuin miehet. Naisten järjestäytymisaste oli vuonna 2013 69,9 % ja miesten 59 %. Miehillä järjestäytyminen on alentunut 3,1 ja naisilla 2,6 prosenttiyksikköä vuodesta 2009. Teollisuudessa järjestäytymisaste on 80,8 % julkisissa palveluissa 76,3 % ja yksityisillä palvelualoilla selvästi pienin, 51,6 %. Järjestäytyminen on laskenut teollisuudessa 3,6 ja julkisilla palvelualoilla 5,3 prosenttiyksikköä vuodesta 2009. Yksityissektorilla nousua on vastaavasti 1,2 prosenttiyksikköä. Työ- ja elinkeinoministeriön yhdyshenkilö: Tieto-osasto/Päivi Järvinen, puh. 029 504 9089	
Asiasanat Nyckelord Key words palkansaajaliitot, järjestäytymisaste, ammattiliittojen jäsen rakenne, palkansaajien järjestäytyminen	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN 1797-3554	Verkkopublication Nätpublicering Web publication ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-327-026-8	ISBN 978-952-327-027-5
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 59	Kieli Språk Language Suomi, Finska, Finnish
	Hinta Pris Price 16 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd

Julkaisijan esipuhe

Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisee tutkija Lasse Ahtiaisen raportin palkansaajien järjestäytymisestä Suomessa vuonna 2013. Samaa aihetta käsittelevä selvitys on tuotettu aiemmin työministeriön toimesta koskien vuosia 1989, 1994, 2001 ja 2004 sekä työ- ja elinkeinoministeriön toimesta koskien vuotta 2009. Lasse Ahtiainen on laatinut näistä kolme viimeisintä nyt käsillä olevan lisäksi.

Tarkoituksena on ollut kuvata palkansaajien ammatillista järjestäytymistä ja siinä tapahtuneita muutoksia muutaman vuoden välein. Yhteys taloudellisiin nousu- ja laskusuhdanteisiin on ollut ilmeinen, mutta myös sektori- ja toimialakohtaisia eroja on ollut. Niin ikään palkansaajien sukupuolella ja iällä sekä työsuhdemuodolla on ollut merkitystä ammatillisen järjestäytymisen kannalta. Oman lisänsä on tuonut keskusjärjestöjen ulkopuolisen, yksilöjäsenyyteen perustuvan, Yleisen Työttömyyskassan perustaminen.

Analyysi on tehty palkansaajien keskusjärjestöihin kuuluville ammattiliitoille kesäkuussa 2014 tehdyn kyselyn pohjalta, joka kuvaa vuoden 2013 lopun tilannetta. Ammatillista järjestäytymistä koskevia tietoja on tuotettu säännöllisesti myös työ- ja elinkeinoministeriön työolobarometrissa, Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa ja työttömyyskassatilastoissa. Saatuja tuloksia on vertailtu näissä oleviin. Erot järjestäytymisasteessa aiheutuvat tutkimusten erilaisista tietolähteistä ja tietojenkeruutavoista.

Lasse Ahtiainen on saanut selvityksen tekemiseen tukea Työsuojelurahastolta. Raportin sisällöstä vastaa tekijä.

Helsingissä kesäkuussa 2015

PÄIVI JÄRVINIEMI
Työmarkkinaneuvos

Tekijän esipuhe

Työministeriö (työ- ja elinkeinoministeriö vuodesta 2008) on teettänyt palkansaajien järjestäytymistä selvittäviä tutkimuksia aiemmin vuosilta 1989, 1994, 2001, 2004 ja 2009. Tämä on järjestyksessä kuudes. Perustan tutkimuksille loivat Timo Kauppinen ja Virpi Köykkä vuonna 1989 ja Linda Sandqvist vuonna 1994. Ensi kerran tein järjestäytymistutkimuksen vuonna 2001 ja sen jälkeen vuosina 2004 ja 2009.

Tutkimusten rakenne ja aineiston keruu ovat säilyneet lähes entisen kaltaisena. Vuonna 2001 tutkimukseen tulivat kuitenkin mukaan työttömyyskassojen kehityksen ja työvoimatutkimusten yhteydessä tehtyjen järjestäytymiskyselyjen tarkastelut. Näissä laajennuksissa sain ratkaisevaa tukea ylitarkastaja Olavi Myllyharjulta Vakuutusvalvontavirastosta ja aktuaari Veli Rajaniemeltä Tilastokeskuksesta. Heille saan olla yhä kiitollinen.

Tämä ja vuoden 2009 tutkimushanke on toteutettu Työsuojelurahaston tuella. Julkaisemisesta on vastannut työ- ja elinkeinoministeriö.

Tutkimuksen aineisto on koottu palkansaajakeskusjärjestöihin kuuluville liitoille suunnatulla kyselyllä ja liittojen panos on ollut ratkaiseva tutkimuksen onnistumiselle. Kiitän liittoja osallistumisesta tutkimukseen. Tälläkin kerralla vastauksia saatiin lähes kaikilta niistä. Vastanneet liitot edustavat 97 prosenttia keskusjärjestöjen koko jäsenistöstä.

Suuri kiitos vielä työmarkkinaneuvos Päivi Järviniemelle työ- ja elinkeinoministeriöstä arvokkaista raportin parannusehdotuksista.

Espoossa 8.6.2015

LASSE AHTIAINEN

Sisältö

Julkaisijan esipuhe	5
Tekijän esipuhe	6
1 Johdanto	9
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus	9
1.2 Tutkimuksen toteuttaminen	10
2 Järjestäytymistä koskevat käsitteet	12
3 Ammatillinen järjestäytyminen	14
3.1 Järjestörakenteen muutokset	14
3.2 Palkansaajakeskusjärjestöjen kokonaisjäsenmäärät	15
4 Ammattiliittojen jäsenistön kuvaus	17
4.1 Erityisryhmät ja niiden määrän kehitys keskusjärjestöittäin.....	17
4.2 Varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet	19
4.3 Työttömät.....	19
4.4 Ulkomailla työskentely.....	20
4.5 Maksavat jäsenet.....	21
4.6 Naiset ammattiliitoissa.....	22
4.7 Ikkarakenne.....	23
5 Jäsenistö toimialoittain	25
5.1 Päätoimialat.....	25
5.2 Julkisen sektorin järjestäytyneet palkansaajat.....	26
5.3 Toimialojen muutos keskusjärjestöittäin	27
6 Järjestäytymisaste	30
6.1 Kokonaisjärjestäytymisaste.....	30
6.2 Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste	31
6.2.1 Järjestäytymisaste sukupuolittain	31
6.2.2 Järjestäytymisaste toimialoittain	32
6.2.3 Julkisen sektorin järjestäytyneisyys	34
70 Muut tutkimukset ja tulosten arviointi	36
7.1 Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yhteydessä tekemät kyselyt.....	36
7.2 Työttömyyskassat.....	41
7.2.1 Ammattiliittojen työttömyyskassat.....	41
7.2.2 Yleinen Työttömyyskassa YTK	48
7.3 Työolobarometri.....	50
7.4 Tulosten arviointia.....	52
Lähteet	55
Liite 1 Järjestäytymiskysely 2013	56

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus

Työministeriö sekä myöhemmin työ- ja elinkeinoministeriö on tuottanut vuosien 1989, 1994, 2001, 2004 ja 2009 tilannetta kuvaavalla kyselytutkimuksella tietoja palkansaajien ammatillisesta järjestäytymisestä (Kauppinen ja Köykkä 1991; Sandqvist 1996; Ahtiainen 2002, 2006a ja 2011). Lisäksi oli tehty samaa aihetta koskeva analyysi Tilastokeskuksen Työelämän laatu 1990 -haastatteluaineiston pohjalta (Backberg 1993). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on päivittää aiempien tutkimusten tiedot. Uusi kysely suoritettiin kesällä 2014 ja tiedot ovat vuoden 2013 lopulta.

Vuosien 1989 ja 1994 tutkimusten ajankohdat poikkesivat huomattavasti toisistaan. Vuonna 1989 elettiin vahvaa nousukautta ja 1994 taas oltiin syvällä lamassa. Aiempien tutkimusten yhtenä oletuksena oli, että järjestäytyminen vaihtelee suhdanteiden mukaan. Lamakausi ei välttämättä heikennä ammattiliittojen asemaa ja vähennä järjestäytymistä, vaan saattaa päinvastoin työpaikan menetyksen ja työttömyysuhan alla lisätä sitä. Vuosien 1989 ja 1994 (Kauppinen ja Köykkä 1991; Sandqvist 1996) tutkimusten perusteella näyttää todellakin siltä, että laskusuhdanne ainakin Suomessa lisäsi järjestäytymistä. Tutkimusten välisenä aikana ammatillinen järjestäytyminen kasvoi huomattavasti.

Vuonna 2001 oli toivuttu lamasta ja eletty varsin pitkään korkeasuhdannetta. Tilanne vuonna 2001 oli taas erilainen kuin kumpanakaan edellisenä tutkimusajankohtana. Tuolloin oli jo merkkejä taloudellisen kasvun hidastumisesta, mutta mm. kuluttajien luottamus tulevaisuuteen säilyi melko hyvänä. Vuonna 2001 tilanne muistutti enemmän vuotta 1989 kuin vuotta 1994. Tämä näkyi myös palkansaajien ammatillisessa järjestäytymisessä. Järjestäytyminen oli laskenut lähes vuoden 1989 tasolle, 71.2 prosenttiin. Työttömyyden uhan alenemisen ohella järjestäytymiseen vaikutti 1990-luvulla keskusjärjestöjen ulkopuolisen YTK-työttömyyskassan jäsenyyden yleistyminen. Raporteissa voitiin todeta, että työttömyyskassojen jäsenyys oli pysynyt lähes ennallaan, kun taas liittojen jäsenyys oli alentunut selvästi. Tämä on todettu myös muissa tutkimuksissa (Böckerman ja Uusitalo 2005).

Vuoden 2004 tutkimuksella selvitettiin järjestäytymisen kehitystä melko vakaina aikoina. Järjestäytyminen oli yhä laskenut ja YTK-kassa vahvasti asemaansa. Tuolloin tutkimuksessa pyrittiin myös syventämään liittojen ikärakenne- ja toimialarakennekehitystä. Aiemmissä tutkimuksissa ikä- ja toimialarakenteet jäivät vertailtavuuden puutteen ja osin epätarkkojen tietojen takia jossain määrin hatariksi.

Vuoden 2008 finanssikriisistä oltiin toipumassa vuoden 2009 tutkimuksen ajankohtana. Keskusjärjestöjen jäsenmäärä pysyi lähes samana kuin aiemmin, mutta YTK-kassa jatkoi kasvuaan. Siten tutkimuksessa mitattava järjestäytymisaste edelleen laski hieman.

Tämä tutkimus käsittelee tilannetta vuoden 2013 lopussa. Ensisijaisena tarkoituksena on kerätä vastaavat tiedot kuin aiempina tutkimusvuosina ja katsoa, miten järjestäytyminen palkansaajaliittoihin on kehittynyt. Tutkimuksella ei päästä kovin syvälle järjestäytymisen kehitykseen ja sen syihin, mutta kuitenkin vertailtavuus aiempaan luo pohjan ainakin kehityksen yleiseen tarkasteluun ja syiden arviointiin.

Tutkimus tapahtui ammattiliitoille suunnatulla internet-kyselyllä toukokuussa 2014. Kyselylomake oli sama kuin aiemmissa tutkimuksissa ja selvitettäviä asioita ovat:

- järjestäytymisen määrä
- jäsenmaksua maksavien jäsenten määrä
- eläkeläisten, opiskelijoiden, yrittäjänä toimivien jäsenten, erilaisten vapaaajsenten, ulkomailla työskentelevien ja työttömien määrä
- järjestäytyneiden jakautuminen keskusjärjestöittäin
- jäsenistön sukupuoli-, ikä- ja toimialarakenne
- potentiaalisten jäsenten määrä ja järjestäytymisaste

1.2 Tutkimuksen toteuttaminen

Kysely lähetettiin kaikille keskusjärjestöihin (SAK, AKAVA, STTK) kuuluville ammattiliitoille toukokuussa 2014. Kysely rajattiin edelleen keskusjärjestöihin, koska vain niiden osalta oli mahdollisuus vertailtavuuteen. Kysely suoritettiin pelkästään internet-kyselynä, joskin liitoilla oli myös mahdollisuus toimittaa vastauksensa postitse. Aineistoa täydennettiin aina vuoden 2015 maaliskuuhun asti.

Kyselylomake toimitettiin kaikkiaan 69 keskusjärjestöihin kuuluvalla liitolla. Vastauksia saapui yhteensä 60 eli liitoittainen vastausprosentti on 87.

AKAVA:n liitoista vastaamatta jättivät Diakoniatyöntekijäin liitto, Akavan Yleinen Ryhmä, YTY & Valmentajat, Terveystieteiden akateemiset johtajat ja asiantuntijat sekä Kirkon Nuorisotyöntekijät. SAK:sta vastaus puuttuu Suomen Elintarviketyöläisten Liitolta ja Suomen Huippu-urheilijoiden Unionilta. STTK:n liitoista vastausta ei saatu Suomen Laivanpäällystöliitolta eikä Suomen Palomiesliitolta.

Vastaamatta jättäneiden liittojen yhteinen jäsenmäärä oli vuoden 2013 lopussa 58 035. AKAVA:n jäseniä näistä on 15 152, SAK:n 37 333 ja STTK:n 5 550. Kaikkien keskusjärjestöjen jäsenistä tutkimukseen vastanneet liitot kattavat 97,3 % eli vastausten edustavuus on varsin hyvä.

Taulukko 1. Tutkimukseen osallistuneet liitot keskusjärjestöittäin

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Liittoja yhteensä	19	35	15	69
Vastanneet	17	30	13	60
Vastauksia puuttuu	2	5	2	9

Aiemmissa tutkimuksissa ammattiliitoille tuotti vaikeuksia vastata täydellisesti joihinkin kysymyksiin. Varsinkin ikärakennetta koskevan kysymyksen vastaukset olivat puutteellisia. Tilanne on jonkin verran kohentunut. Valtaosa liitoista voi itse tulostaa jakaumia jäsenrekisteristään. Vastauksissa pyydettiin kuitenkin ikärakennetta ensisijaisesti liiton työssäkävien jäsenten osalta. Tämä onnistui kohtalaisesti, mikä mahdollistaa aiempaa tarkemman jäsenistön iän mukaisen tarkastelun. Usein ikä saatiin myös sukupuolittain eriteltynä. Toimialajakauma oli hyvin selvillä ja oli luonnollista ilmoittaa se vain työelämässä mukana olevien osalta.

Kokonaisjäsenmäärät, erityisryhmät, maksavat jäsenet ja ulkomailta työskentely olivat vastauksissa hyvin selvillä. Erityisryhmissä tulkintavaikeuksia oli aiemmissa tutkimuksissa vapaaajäsenten osalla.

Varsinkin SAK:ssa oli liittoja, joissa pitkäaikaisen jäsenyyden ansiosta myönnetty vapaaajäsensyy aiheutti virheitä. Sängen usein vapaaajäseniin sisältyi työssäkäyviä jäseniä ja toisaalta taas eläkeläisvapaaajäsen oli sijoitettu sekä vapaaajäseniin että eläkeläisiin. Nämä saatiin tarkennettua jo edellisessä tutkimuksessa. Jäsenyysaikaan perustuvasta vapaaajäsensyydestä on luovuttu lähes kokonaan ja vapaaajäsensyy on tässä tutkimuksessa varsin vähäistä.

Vastaamatta jättäneiden liittojen tiedot on haettu muista lähteistä. Kokonaisjäsenmäärät saadaan internetistä. Mikäli tietoja on jäänyt auki, taulukoinneissa käytetään aikaisempien tutkimusten perusteella laskettuja arvioita. Tämä ei juuri vääristä tuloksia, koska keskusjärjestöjen jäsenistä vastaamatta jättäneet liitot edustavat alle kolmea prosenttia.

2 Järjestäytymistä koskevat käsitteet

Keskeistä tutkimuksille ovat aiempien tutkimuksien mukaisesti käsitteet:

1. ammattiliitto
2. ammattiliiton jäsen
3. ammattiliiton potentiaalinen jäsen

Ammattiliitto määritetään tässä tutkimuksessa aiempien tutkimusten tavoin keskusjärjestöön kuuluvaksi liitoksi. Perusteluna tälle on esitetty (Kauppinen ja Köykkä 1991), että kyse on keskusjärjestön kautta tapahtuvasta kollektiivisesta etujen ajamisesta suhteessa työnantajiin. Ammattiliitolla tulee olla työnantajaan kohdistuvia, kollektiivisia edunvalvontaan tähtääviä tavoitteita. Pelkästään koulutukseen perustuvia tavoitteita ei lasketa ammatilliseksi järjestäytymiseksi.

Ammattiliiton jäsenyys voidaan määrittää kolmella tavalla:

1. Kaikki jäsenet katsotaan jäseniksi vaikka he olisivatkin eläkeläisiä, opiskelijoita, vapaajäseniä, lepääviä jäseniä, työttömiä tai muita varsinaisen työnantajaan kohdistuvan edunvalvonnan ulkopuolella olevia jäseniä.
2. Jäsenmaksunsa maksaneet ovat jäseniä.
3. Vain edunvalvonnan piirissä olevat ovat jäseniä.

Usein ammattiliiton jäseniksi katsotaan kaikki jäseniksi ilmoittautuneet. Aiempien tutkimusten tavoin kuitenkin tässä tutkimuksessa selvitetään myös muut edellä kuvatut jäsenmääräluvut.

Jäsenmääriä verrataan potentiaalisten jäsenten määrään järjestäytymisasteen määrittämiseksi. Potentiaalisten jäsenten määrä saadaan Työvoimatutkimuksesta ja potentiaalisiksi jäseniksi katsotaan palkansaaajat ja työttömät. Tämä merkitsee sitä, että työvoimasta vähennetään yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet. Potentiaalisten jäsenten määrittely ei onnistu aina liittotasolla. Joillain toimialoilla saattaa olla päällekkäisiä liittoja ja toisaalta taas jotkut liitot ovat niin monialaisia, ettei luotettavaa pohjaa potentiaalisten jäsenten laskemiselle ole.

Tutkimuksissa järjestäytymisastetta on käsitelty lähinnä kahdella tavalla. Toisaalta on puhuttu kokonaisjärjestäytymisasteesta, mikä tarkoittaa kaikkien jäsenten määrän suhteuttamista potentiaaliin jäseniin. Termi näyttää mahdottomalta. Toisaalla ovat siis esim. opiskelijat ja eläkeläiset, kun taas luku, johon heidän määränsä suhteutetaan, ei näitä ryhmiä sisällä. Parempi on puhua edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä ja heidän järjestäytymisasteestaan. Edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet lasketaan siten, että liittojen kokonaisjäsenmääristä vähennetään

lomakkeessa selvitettävät erityisryhmät: eläkeläiset, vapaaajaset ja opiskelijat. Liitoissa on jonkin verran yrittäjäjäseniä eikä myöskään heitä lasketa edunvalvonnan piiriin kuuluviksi. He eivät ole mukana työvoimatilastoista lasketuissa potentiaalisissa jäsenissä eivätkä he voi kuulua palkansaajaliittojen työttömyyskassoihin.

3 Ammatillinen järjestäytyminen

3.1 Järjestörakenteen muutokset

Seuraavassa esitetään lyhyt katsaus järjestökentän muutoksiin 1990-luvulta lähtien.

Varsinkin vuoden 1994 tutkimuksen alla järjestökenttä koki suuria muutoksia. TVK:n liitot siirtyivät keskusjärjestön konkurssin myötä STTK:n jäsenliitoiksi ja sen jälkeen maassa on ollut kolme suurta keskusjärjestöä. Tilanne kuitenkin rauhoittui varsin pian ja järjestökentän muutokset rajoittuivat ennen vuotta 2004 lähinnä keskusjärjestöjen sisällä tapahtuneisiin liittojen yhdistymisiin.

Vuoden 1994 tutkimuksessa keskusjärjestöihin kuuluvia liittoja oli mukana 87 kappaletta, kun taas vuoden 2001 lopussa niitä oli 81 kappaletta. Liittojen määrää vähensi ajankohtien välillä lähinnä kaksi suurta yhdistymistä, toinen SAK:ssa ja toinen STTK:ssa. Vuonna 2001 muodostettiin Palvelualojen ammattiliitto, PAM. Siihen kuuluvat aikaisempiin tutkimuksiin erillisinä liittoina vastanneet Liikealan ammattiliitto, Hotelli- ja ravintolahenkilökunnan liitto, Kiinteistöyöntekijäin liitto ja Teknisten ja erikoisammattien liitto. PAM edustaa yksityisiä palvelualoja. STTK:ssa taas lähinnä teollisuuden toimihenkilöitä edustavat Teknisten liitto, Suomen teollisuustoimihenkilöiden liitto, Rakennusteknisten ammattiliitto ja Svenska tekniska funktionärsförbundet perustivat yhteisen liiton, Toimihenkilöunionin, keväällä 2001. Myös nämä liitot vastasivat aiemmin kyselyyn erillisinä liittoina. Vuoden 2001 alussa STTK:n lähinnä valtion toimihenkilöitä edustava STTK-J muutti nimensä Pardiaksi.

Vuosien 2001 ja 2004 välillä suurin muutos oli Tekstiili- ja Vaatetustyöväen liiton yhdistyminen Kemianliittoon keväällä 2004. Vuonna 2001 TEVA:ssa oli 16 000 jäsentä. Suomen Lentoemäntä- ja Stuerttyihdistys siirtyi AKAVA:sta SAK:n jäsenliitoksi vuonna 2002. Jäseniä liitossa oli tuolloin 1 800. Postin toimihenkilöliitto erosi kesällä 2003 STTK:n Pardiasta ja liittyi SAK:n jäseneksi. Liitossa oli vuoden 2004 lopussa 3400 jäsentä. Auto- ja Konekaupan Unioni yhdistyi Metalliliittoon vuonna 2004. 3800-jäseninen liitto oli sitä ennen PAM:n yhteistyöjäsen.

STTK:ssa Pardiaan kuulunut Tietoliikenneliitto (6500 jäsentä) liittyi Toimihenkilöunioniin vuonna 2004. Toimiehtoliitto yhdistyi Kunnallisvirkamiesliiton kanssa vuoden 2005 alussa Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitoksi (JYTY). Toimiehtoliitossa oli vuonna 2001 5 900 jäsentä.

Vuonna 2004 tutkimuksessa oli mukana 80 liittoa. Yhdistymisten kautta määrä vähentyi selvästi ja se oli vuoden 2009 lopussa 71.

SAK:ssa julkisen sektorin liitot muodostivat vuonna 2005 Julkisten ja hyvinvointialojen liiton, JHL:n. JHL yhdisti Kunta-alan ammattiliiton KTV:n, Valtion ja erityispalvelujen ammattiliiton (VAL) ja Valtion yhteisjärjestön VTY:n. Liitossa oli perustettaessa 230 000 jäsentä. Yhteisöjäsenenä siinä ovat olleet alusta asti Vankilavirkailijoiden liitto, Tulliliitto ja Merivartioliitto. Myöhemmin, vuonna 2008 Pardiaan

kuulunut, Aliupseeriliitto tuli myös JHL:n yhteisöjäseneksi. Tässä raportissa JHL:n yhteisöjäsenten tiedot sisältyvät JHL:n lukuihin. Näissä oli yhteensä 6405 jäsentä vuoden 2009 lopussa. SAK:ssa oli tuolloin vireillä myös teollisuusliittojen yhdistyminen. Vuonna 2010 tästä toteutui Viestintäalan ammattiliiton ja Kemianliiton yhdistyminen TEAM-liitoksi.

AKAVA:ssa Suomen Kirkon Pappisliitto ja Kanttori-urkuriliitto yhdistyivät Akavan Kirkolliseksi Ammattiliitoiksi (AKI) vuonna 2005.

STTK:n jäsenliitoista Aliupseeriliitto siirtyi vuonna 2008 SAK:n JHL:n yhteisöjäseneksi. Markkinoinnin ja Myynnin ammattilaiset (SMKJ) ja Pardian yhteisöjäsen Päälystöliitto siirtyivät puolestaan samana vuonna AKAVA:n jäseniksi. Aliupseeriliitossa oli tuolloin 2 500, SMKJ:ssä 26 500 ja Päälystöliitossa 4 800 jäsentä. Kuntien Teknisten Keskusliitto liittyi sekin Akavaan vuonna 2007, aluksi Insinööriliiton kanssa Uudeksi Insinööriliitoksi ja vuonna 2009 itsenäiseksi. Jäseniä sillä oli 10 000. Rakennusinsinöörit ja -arkkitehdit RIA liittyi STTK:n jäseneksi vuonna 2007. Liitolla oli myös noin 10 000 jäsentä. Liitto oli aiemmin keskusjärjestöjen ulkopuolella.

Edellisen tutkimusvuoden 2009 jälkeen keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen määrä on vähentynyt kahdella. Vuoden 2013 lopussa niitä oli 69 kappaletta.

ERTO:on kuuluneet Tietoalan toimihenkilöt, noin 8000 jäsentä, siirtyivät vuonna 2011 Insinööriliiton jäseniksi. Samalla aiemmin ERTO:on kuuluvien keskusjärjestö muuttui STTK:sta AKAVA:ksi.

STTK:ssa pankkialan Ammattiliitto Suora yhdistyi Toimihenkilöunionin kanssa ja uuden liiton nimeksi tuli Ammattiliitto PRO. Suorassa oli tuolloin hieman yli 30 000 jäsentä. Kuitenkin heistä 7000 Nordeassa työskentelevää siirtyi uuteen liittoon, Ammattiliitto Nousuun. Lisäksi 450 Alkon työntekijää siirtyi Pardian jäseniksi. Vuonna 2011 PRO:hon liittyi 1100 jäseninen Ahtaus- ja Huolinta-alan Tekniset-liitto. Vuonna 2013 faktorien Mediaunioni liittyi sekin PRO:n jäseneksi. Liitossa oli vuonna 2013 2480 jäsentä.

SAK:ssa jo edellä mainitun TEAM-liiton muodostumisen lisäksi on tapahtunut kaksi muutosta vuoden 2009 jälkeen. Rautatieläisten liitto liittyi Julkisten ja hyvinvointialojen liittoon (JHL), vuonna 2011. Jäseniä siinä oli noin 14 000. Lisäksi Suomen Huippu-urheilijoiden Unioni, jossa oli noin 2400 jäsentä, siirtyi SAK:n jäseneksi vuonna 2012. Aiemmin se oli ollut SAK:n yhteistyöjäsen.

3.2 Palkansaajakeskusjärjestöjen kokonaisjäsenmäärät

SAK:n, STTK:n ja AKAVA:n jäsenmäärät on laskettu yhteen niihin kuuluvien liittojen vastauksissaan antamista jäsenmääristä. Vastaamatta jättäneiden liittojen jäsenmäärät on saatu joko keskusjärjestöjen tai liittojen kotisivuilta. Jäsenmäärätiedot ovat ajankohdalta 31.12.2013.

Keskusjärjestöissä oli vuoden 2013 lopussa kaikkiaan 2 157 000 jäsentä. Vuonna 1989 vastaava luku oli 1 877 000, vuonna 1994 2 064 433, vuonna 2001 2 082 265,

vuonna 2004 2 107 000 ja vuonna 2009 2 148 000. Kokonaisjäsenmäärä on siten yhä kasvanut.

Taulukko 2. Ammattiliittojen lukumäärä, yhteenlaskettu jäsenmäärä ja suhteellinen osuus keskusjärjestöittäin vuonna 2009

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Liittoja (kpl)	20	34	18	72
Jäseniä (1000)	1033	547	568	2148
Osuus järjestäytyneistä %	48,1	25,4	26,5	100,0

Taulukko 3. Ammattiliittojen lukumäärä, yhteenlaskettu jäsenmäärä ja suhteellinen osuus keskusjärjestöittäin vuonna 2013

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Liittoja (kpl)	19	35	15	69
Jäseniä (1000)	1009	586	562	2157
Osuus järjestäytyneistä %	46,8	27,1	26,1	100

SAK on keskusjärjestöistä yhä selvästi suurin. Sen kokonaisjäsenmäärä on kuitenkin vähentynyt 24 000:lla vuoteen 2009 verrattuna. AKAVA:n jäsenmäärä on kasvanut 39 000:lla ja STTK:n laskenut 6 000:lla. Kaikkiaan kokonaisjäsenmäärän lisäystä on 9 000 jäsentä vuodesta 2013.

SAK:n suurin liitto on Palvelualojen ammattiliitto PAM , jossa on 231 000 jäsentä. Julkisten ja hyvinvointialojen liitossa, JHL on 229 000 jäsentä. Metalliliitossa on jäseniä 148 000. AKAVA:n liitoista suurin on Opettajien ammattijärjestö, jolla on 121 000 jäsentä. STTK:ssa suurin liitto on Tehy, jossa on jäseniä 161 000. Ammattiliitto PRO:ssa, entinen Toimihenkilöunioni, on 135 000 jäsentä .

Yli 50 000 jäsenen liittoja ovat SAK:ssa lisäksi Rakennusliitto, 87 000, Teollisuusalojen ammattiliitto TEAM, 58 000, ja Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto AKT, 50 000 jäsentä. STTK:n Suomen lähi- ja perushoitajaliitossa, SuPer, on 85 000, Julkisen ja yksityisalojen toimihenkilöliitossa, JYTY, 62 000 ja Palkansaajajärjestö PARDIA:ssa 51 000 jäsentä. Akavan suurimpia liittoja ovat lisäksi Tekniikan akateemiset, 74 000, Insinööriliitto, 69 000, ja Suomen Ekonomiliitto, 51 000 jäsentä.

4 Ammattiliittojen jäsenistön kuvaus

Kokonaisjäsenmäärän lisäksi liitoilta kysyttiin erityisryhmiin kuuluvien jäsenten määriä, jäsenistön sukupuoli- ja ikärakennetta, ulkomailla toimimista sekä maksavien jäsenten määriä. Näitä kuvataan seuraavassa keskusjärjestöittäin.

4.1 Erityisryhmät ja niiden määrän kehitys keskusjärjestöittäin

Erityisryhmien merkitys jäsenistössä on huomattava. Ryhmistä käytetään näissä tutkimuksissa termiä varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella olevat jäsenet, mikä tarkoittaa tulosopimusten ulkopuolelle jäävää jäsenistön osaa. Näitä erityisryhmiä ovat eläkeläiset, opiskelijat, yrittäjät ja vapaaajaset ym. jäsenmaksusta pysyvästi tai tilapäisesti vapautetut ryhmät, mikäli he eivät käy työssä.

Taulukko 4. Erityisryhmiin kuuluvien määrä keskusjärjestöittäin 2009 ja 2013

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Eläkeläiset	238329	253756	52779	62405	67433	92742	358541	408903
Yrittäjät	730	642	10438	10755	1413	1052	12581	12449
Opiskelijat	42178	59932	99623	108716	48647	51293	190448	219941
Vapaaajaset yms	2639	430	1247	854	3292	405	7178	1689
Yhteensä	283876	314760	164087	182730	120785	145492	568748	642982
N (1000)	1033	1009	547	586	568	562	2148	2157

Taulukko 5. Erityisryhmien osuus keskusjärjestöjen kokonaisjäsenmääristä % vuosina 2009 ja 2013

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Eläkeläiset	23,1	25,1	9,6	10,6	11,9	16,5	16,7	19,0
Yrittäjät	0,1	0,1	1,9	1,8	0,2	0,2	0,6	0,6
Opiskelijat	4,1	5,9	18,2	18,6	8,6	9,1	8,9	10,2
Vapaaajaset yms	0,3	0,0	0,2	0,1	0,6	0,1	0,3	0,1
Yhteensä	27,5	31,2	30,0	31,2	21,2	25,9	26,5	29,8
N (1000)	1033	1009	547	586	568	562	2148	2157

Erityisryhmien osuus jäsenistöstä oli vuonna 2001 21.5 % ja se on kasvanut 29.8 %:iin vuonna 2013. Vuonna 2009 erityisryhmien osuus jäsenistöstä oli 26.5 % ja kasvu on siten jatkunut melko voimakkaana. Varsinkin eläkeläis- ja opiskelijajäsenten määrä on lisääntynyt selvästi.

Eläkeläisten osuus oli vuonna 2001 11.5 % ja 2009 16.7 %. Opiskelijoilla vastaavat osuudet olivat 6.1 % ja 8.9 %. Yrittäjien osuus pysyi ennallaan. Heitä jäsenistössä oli vuonna 2009 0.6 %. Vapaaajäsenten osuus laski vuoden 2001 3.4 %:sta 0.3 %:iin vuonna 2009.

Vapaaajäsenten ja eläkeläisten määrittely joidenkin liittojen jäsenrekistereissä oli pitkään epätarkka. Varsinkin SAK:ssa ja myös joissain STTK:n liitoissa vapaaajsenyyden sai oltuaan liiton jäsen esim. 30 vuotta eikä vapaaajäsenten eläkkeelle siirtymistä rekistereissä tarkasti seurattu. Jo edellisessä tutkimuksessa liitot olivat tarkistaneet rekistereitään tältä osin ja työelämässä mukana olleet vapaaajaset kyettiin erottamaan eläkeläisvapaaajsenistä. Lisäksi jäsenyyden keston perustusta vapaaajsenyydestä on vähitellen luovuttu. Vuonna 2013 vapaaajseniä on liitoissa enää 0.1 %.

Vapaaajäsenten väheneminen selittää siis osaltaan eläkeläisten osuuden kasvun aiemmissa tutkimuksissa. Heidän osuutensa kasvoi 14.6 %:sta vuonna 2004 16.7 %:iin vuonna 2009. Vapaaajäsenten ja eläkeläisten yhteinen osuus pysyi kuitenkin lähes ennallaan, 17 %. Eläkeläisten ja vapaaajäsenten lukumäärä oli vuonna 2004 yhteensä 351 000 ja vuonna 2009 366 000, joten lisäystä oli 15 000 jäsentä.

Eläkeläisten määrä ja osuus ovat lisääntyneet kuitenkin yhä vuodesta 2009. Vuonna 2013 eläkeläisiä on liittojen jäsenistössä kaikkiaan 409 000 eli määrä on kasvanut 50 000:lla. Heitä on keskusjärjestöissä 19 %. Eläkeläiset on selvästi suurin varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella olevien jäsenten ryhmä.

Eläkeläisiä on eniten SAK:ssa, 25.1 %. STTK:ssa heitä on 16.5 % kokonaisjäsenmäärästä ja AKAVA:ssa 10.6 %.

Opiskelijajäsenten määrä kasvoi 128 000:sta vuonna 2001 190 000:een vuonna 2009 ja sen jälkeen kasvu on yhä jatkunut. Vuonna 2013 opiskelijoita oli yhteensä 220 000 eli 10.2 % liittojen koko jäsenistöstä.

AKAVA:ssa opiskelijajäsenten osuus on 18.6 % kokonaisjäsenistöstä. STTK:ssa vastaava osuus on 9.1 % ja SAK:ssa 5.9 %. Opiskelijoiden osuus on kohonnut eniten SAK:ssa, mutta myös muissa keskusjärjestöissä. SAK:ssa opiskelijajäsenten määrä on lisääntynyt 18 000:lla, AKAVA:ssa 9 000:lla ja STTK:ssa 2 500:lla.

Yrittäjäjäseniä on lähinnä vain AKAVA:ssa, 1.8 % järjestön kokonaisjäsenmäärästä. Yrittäjiä keskusjärjestöjen jäsenistössä on kaikkiaan 12 500 eikä muutosta aiempaan juuri ole.

Varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella olevan jäsenistön määrä oli vuonna 2013 kaikkiaan 643 000, jossa oli lisäystä vuodesta 2009 yhteensä 74 000. SAK:ssa tämä joukko oli suurin, 315 000 jäsentä, jossa kasvua oli 31 000. AKAVA:ssa edunvalvonnan ulkopuoliseen jäsenistöön kuului vuonna 2013 yhteensä 183 000, jossa lisäystä oli 19 000 vuodesta 2009. STTK:lla vastaavat luvut olivat 145 000 ja 25 000.

Erityisryhmiin kuuluvia jäseniä on vuoden 2013 tietojen mukaan suhteellisesti eniten SAK:ssa ja AKAVA:ssa, 31.2 %. Vuonna 2009 SAK:ssa osuus oli 27.5 % ja AKAVA:ssa 30 %. Osuus on kohonnut eniten STTK:ssa, jossa se oli 21.2 % vuonna 2009 ja 25.9 % vuonna 2013.

4.2 Varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet

Varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä saadaan vähentämällä edellä tarkasteltujen erityisryhmien määrät liittojen ilmoittamista kokonaisjäsenmääristä. Tämän erottelun yhtenä keskeisenä tarkoituksena on alun perin ollut mahdollistaa tutkimusasetelman vaatima vertailtavuus palkansaajien määrin työvoimatilastoissa. Eläkeläiset, opiskelijat ja yrittäjät jäävät siksi pois. Yrittäjiksi lasketaan virallisissa tilastoissa myös avustavat perheenjäsenet. Työttömät lasketaan kuuluvaksi varsinaisen edunvalvonnan piiriin.

Taulukko 6. Keskusjärjestöjen jäsenmäärät ja varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet vuosina 2009 ja 2013

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1033	1009	547	586	568	562	2148	2157
Erityisryhmät (1000)	284	315	164	183	121	146	569	643
Edunvalvonnan piirissä (1000)	749	695	383	403	448	416	1580	1514
Edunvalvonnan piirissä (%)	72,5	68,8	70,0	68,8	78,8	74,1	73,5	70,2

4.3 Työttömät

Työttömät lasketaan mukaan varsinaisen edunvalvonnan piiriin. Vuonna 1994 työttömyys oli pahimmillaan ja tuolloin työttömien osuus edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä oli 16.9 %. Vuoden 2001 tutkimuksessa työttömien osuus edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä oli 7.7 %, jona se pysyi myös vuonna 2004. Työttömyydessä ei ole tapahtunut liitoilta koottujen tietojen perusteella muutosta myöskään vuoden 2004 jälkeen. Vuonna 2009 työttömien osuus oli 7.6 % ja vuonna 2013 7.8 %. Myös työttömien määrän muutos on liittojen tilastoissa pieni. Työvoimatutkimuksen mukaan työttömien osuus työvoimasta oli vuonna 1994 16.6 %, vuonna 2001 9.1 %, vuonna 2004 8.9 % sekä vuosina 2009 ja 2013 9.4 %.

Eröt Työvoimatutkimuksen ja tämän tutkimuksen mukaisessa työttömyysasteen kehityksessä ovat siten varsin pienet. Kaikki työttömät eivät kuitenkaan näy liittojen ilmoittamissa työttömien määrissä.

Taulukko 7. Työttömien osuus kokonaisjäsenmäärästä ja varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä vuosina 2009 ja 2013

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Jäseniä	1032741	1009240	547123	585990	568539	561796	2148403	2157026
Työttömiä	77320	78450	15389	18301	27182	20860	119891	117611
Työttömiä % kokonaisjäsenm.	7,5	7,8	2,8	3,1	4,8	3,7	5,8	5,5
Työttömiä % edunvalv.	10,3	11,3	4,0	4,5	6,1	5,0	7,6	7,8

Ammatillisten keskusjärjestöjen jäsenistössä oli työttömiä vuonna 2013 yhteensä 118 000. SAK:n jäsenistössä työttömiä oli 78 500, mikä oli 11,3 % varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä. Osuus oli kasvanut yhden prosenttiyksikön ja määrällisesti tuhannella vuodesta 2009. STTK:ssa työttömien osuus varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista oli 5 % ja AKAVA:ssa 4,5 %. STTK:n jäsenistöstä työttömiä oli kaikkiaan 21 000 ja AKAVA:ssa 18 000. STTK:n piirissä tämä joukko olisi siis vähentynyt 7 000:lla ja AKAVA:ssa kohonnut 3000:lla. Työttömyystiedot eivät kuitenkaan ole ilmoituksissa kovinkaan tarkkoja.

4.4 Ulkomailla työskentely

Ulkomailla työskentelevien määrä liittojen jäsenistössä on ollut vähäinen kaikissa tässä viitatuissa järjestäytymistutkimuksissa. Vuonna 1994 ulkomailla työskenteleviä oli keskusjärjestöissä 11 900, vuonna 2001 12 000, vuonna 2004 8 300 ja vuonna 2009 7 200. Tämän tutkimuksen mukaan vuonna 2013 lopussa ulkomailla työskentelee 8 900 liittojen jäsentä. Heidän määränsä liitoissa on siten pysynyt melko vakaana ja vähäisenä. Ulkomailla työskentelevät lähinnä hyvin koulutetut, kansanvälisissä yhtiöissä työskentelevät tekniikan tai yritystalouden toimihenkilöt ja asiantuntijat sekä terveydenhuollon ammattilaiset.

Taulukko 8. Ulkomailla työskentelevien osuus varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä keskusjärjestöittäin vuosina 2009 ja 2013

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Edunvalvonnan piirissä (1000)	749	695	383	403	448	416	1580	1514
Ulkomailla työskentelevät	984	1646	4385	4627	1846	2671	7215	8944
Ulkomailla työskentelevät %	0,1	0,2	1,1	1,1	0,4	0,6	0,5	0,6

AKAVA:n jäsenistössä ulkomailla työskenteleviä oli vuonna 2013 määrällisesti eniten Tekniikan Akateemisten liitossa eli 900. Lääkäriliitossa heitä oli 800, Ekonomi-liitossa 700 ja Insinööri-liitossa 300.

STTK:n liitoista eniten ulkomailla työskenteli TEHY:n ja Ammattiliitto PRO:n jäseniä, molemmissa noin 1000. Pardian jäseniä työskenteli ulkomailla 300. SAK:n liitoista Merimies-unionilla ja Metalliliitolla oli 500 ja JHL:lla 300 ulkomailla työskentelevää jäsentä.

4.5 Maksavat jäsenet

Maksavia jäseniä ovat kaikki, jotka maksavat jäsenmaksua eikä kyselylomakkeessa tehty erotteluja tarkasteltujen erityisryhmien jäsenmaksuista. Liitoissa on niiden osalta erilaisia muuttuvia käytäntöjä.

Vastausten perusteella voi kuitenkin yhä arvioida, että liitoissa opiskelijat ja eläkeläiset eivät yleensä maksa jäsenmaksua. Kaikki jäsenet maksavat jäsenmaksua 17 liitossa.

AKAVA:ssa on 12 liittoa, joissa jäsenmaksu peritään muilta paitsi vapaaajaseniltä. STTK:ssa näitä liittoja on kolme ja SAK:ssa kaksi. Liitot ovat melko pieniä ja usein ammattiin sidottuja.

Taulukko 9. Maksavat jäsenet ja osuus kokonaisjäsenmäärästä % vuosina 2009 ja 2013

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1033	1009	547	586	568	562	2148	2157
Maksavat jäsenet	728461	694962	428486	444450	417261	398496	1574208	1537908
Maksavat jäsenet %	70,5	68,9	78,3	75,8	73,5	70,9	73,3	71,3
Edunvalvonnan piirissä (1000)	749	695	383	403	448	416	1580	1514

Aiempien tutkimusten mukaan SAK:ssa ja STTK:ssa kaikki edunvalvonnan piirissä olevat eivät maksaneet jäsenmaksua, mikä johtui pitkäaikaisesti jäsenenä olleiden vapaaajasytydestä siitä huolimatta, että he kävivät vielä työssä. Vuonna 2013 tällainen vapaaajasytyys on lakannut ja SAK:ssa edunvalvonnan piirissä olevia on yhtä paljon kuin maksavia jäseniä. STTK:ssakin ero on kaventunut selvästi. AKAVA:ssa taas maksavia jäseniä on enemmän kuin edunvalvonnan piirissä olevia jäseniä. AKAVA:ssa on opiskelijoita ja yrittäjiä enemmän kuin SAK:ssa ja STTK:ssa ja osa opiskelijoista ja kaikki yrittäjät ovat jäsenmaksun piirissä.

4.6 Naiset ammattiliitoissa

Järjestäytyneistä 54,8 % on naisia. Osuus on pysynyt liki samana vuodesta 2009, jolloin se oli 54,7 %. Naisten osuus lasketaan kokonaisjäsenmäärästä, joka on noussut 9 000:lla vuodesta 2009.

Naisten määrä on lisääntynyt yhteensä 7 500. AKAVA:ssa naisten määrä on lisääntynyt 17 500, kun taas STTK:ssa vähentynyt 2 000. SAK:ssa naisten määrä on vähentynyt 8 000, mutta heidän osuutensa koko jäsenistöstä on kuitenkin hieman nousut verrattuna vuoteen 2009.

Taulukko 10. Naisten osuus kokonaisjäsenmäärästä keskusjärjestöittäin 2009 ja 2013

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1033	1009	547	562	568	586	2148	2157
Naisten määrä	477952	469799	278449	295963	418632	416826	1175033	1182588
Naisia %	46,3	46,5	50,9	52,7	73,6	71,1	54,7	54,8
Jäseniä	1032741	1009240	547123	561796	568539	585990	2148403	2157026

Suuret naisvaltaiset terveydenhoitoalan liitot, TEHY ja SuPer, ovat STTK:n jäsenliittoa, mikä näkyy luonnollisesti yhä naisten osuudessa. STTK:ssa naisten osuus kokonaisjäsenmäärästä on 71,1 %. AKAVA:ssa naisia on jäsenistöstä 52,7 % ja SAK:ssa 46,5 %.

Osuudet vastaavat hyvin keskusjärjestöjen omia jäsentutkimustietoja. STTK:n toimihenkilöbarometrissa 2009 naisvastaajien osuus oli 76 % ja vuoden 2013 barometrissa 74 % (Toimihenkilöbarometri 2009 ja 2013). Vuoden 2010 syksyllä AKAVA:ssa oli naisia kaikista jäsenistä 51 % (Akava-akat 2011) ja vuonna 2013 osuus on 52 %. Osuudet ja kehitys ovat tämän tutkimuksen mukaisia. SAK:n internet-sivustolla ilmoitettiin naisten osuudeksi vuonna 2010 47 % liittojen koko jäsenistöstä. Lähes sama osuus, 46 %, ilmoitettiin myös vuonna 2013.

Seuraavassa taulukossa kuvataan, miten nais- ja miesvaltaiset liitot eri keskusjärjestöissä jakautuvat.

Taulukko 11. Nais- ja miesvaltaisuus ammattiliitoissa keskusjärjestöittäin

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Miehiä vähintään 61 %	52,6	31,4	33,3	37,7
Osuudet 0–60 %	26,3	20,0	13,3	20,3
Naisia vähintään 61 %	21,1	48,6	53,4	42,0
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0
N	19	35	15	69

Taulukossa 11 liitto tulkitaan mies- tai naisvaltaiseksi, jos sukupuolen osuus on vähintään 61 % jäsenistöstä. Tällä perusteella kaikista keskusjärjestöjen tutkimuksessa mukana olevista liitoista 38 % on mies- ja 42 % naisvaltaisia. Miesvaltaisia liittoja on eniten SAK:ssa, 53 %. STTK:n liitoista miesvaltaisia on 33 % ja AKAVA:n liitoista 31 %. Naisvaltaisia liittoja on taas eniten STTK:ssa, 53 %. AKAVA:ssa naisvaltaisia on 49 % ja SAK:ssa 21 % liitoista. SAK:n liitoista 26 %:ssa kummankaan sukupuolen osuus ei ylitä 60 %. AKAVA:ssa tällaisia liittoja on 20 % ja STTK:ssa 13 %. STTK:ssa liitot ovat siten sukupuolittain eniten eriytyneet.

4.7 Ikärakenne

Ammattiliittojen jäsenistön ikärakenteesta ei saada vielääkään tarkkaa kuvaa. Aiemmissä tutkimuksissa liitot ilmoittivat yleensä ikärakenteen koko jäsenistöstä, mikä toisaalta lisää opiskelijoiden kautta nuorten osuutta ja eläkeläisten sisällyttäminen lukuihin taas lisää yli 60-vuotiaiden osuutta. Viime tutkimuksissa liitoilta on kysytty ensisijaisesti työelämässä mukana olevien ikärakennetta. Tässä tutkimuksessa se saatiin 38 liitolta eli hieman yli joka toiselta niistä. Akavasta joukossa on mukana 28, SAK:sta 5 ja STTK:sta 5 liittoa. Taulukossa 12 esitetään edunvalvonnan piirissä olevien 38 liiton yhteenlaskettu ikärakenne sukupuolittain. Se vastaa 40 % edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä. Yhteensä-sarake on painotettu sukupuolten kokonaisjäsenmääräosuuden mukaiseksi.

Taulukko 12. Liittojen jäsenet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2013 %

	miehet	naiset	yht
–29	9,5	16,9	13,5
30–39	27,8	25,7	26,7
40–49	26,8	25,0	25,8
50–59	26,2	24,5	25,3
–60	9,7	7,9	8,7
Yhteensä	100	100	100
paino	45,2	54,8	

Ikärakennetaulukot kuvaavat liittojen työelämässä mukana olevaa jäsenistöä, joten eläkeläiset ja opiskelijat eivät ole niissä mukana. Taulukko ei siis ole tältä osin kattava.

Keskusjärjestöjen omissa tutkimuksissa on jonkin verran tietoja työvoimaan kuuluvien ikärakenteesta. AKAVA:ssa on 2010-luvulla ollut hieman alle 40 000 alle 30-vuotiasta työvoimaan kuuluvaa jäsentä (Akavaaika 2013). Se on noin kymmenesosa edunvalvonnan piirissä olevasta jäsenistöstä. SAK:n osalta ikärakenteesta saa kuvan vuoden 2010 Järjestötutkimuksen otoksen ikäjakaumasta (Järjestötutkimus 2011). Otoksessa ovat mukana työvoimaan kuuluvat jäsenet ja luokitus on erilainen kuin taulukossa 12. Kuitenkin sen perusteella voi arvioida, että alle 30-vuotiaiden

osuus on sielläkin noin kymmenen prosenttia työvoimasta. STTK:sta puolestaan löytyy vuoden 2013 Toimihenkilöbarometrin kyselyyn vastanneiden ikäjakauma. Tieto ei ole kovinkaan luotettava, koska vastaaminen eri ikäryhmissä vaihtelee. Sen mukaan alle 30-vuotiaiden osuus on STTK:ssa 6 %.

Muiden tutkimusten luvut viittaavat siihen, että taulukossa 12 laskettu alle 30-vuotiaiden osuus on jonkin verran liian suuri. Taulukon 12 ikäjakaumaa tarkastellaan raportissa myöhemmin Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten vertailutietoja esiteltäessä.

5 Jäsenistö toimialoittain

5.1 Päätoimialat

Toimialaluokittelu on aiempien tutkimusten mukainen. Pääluokat ovat teollisuus, yksityiset palvelualat, julkiset palvelualat ja alkutuotanto. Julkisen sektorin työntekijä erotetaan valtio, kunnat ja seurakunnat. Vuosien 1994 ja 2001 välillä monet julkiset palvelut yksityistettiin. Posti muuttui osakeyhtiöksi vuonna 1994 ja Valtionrautatiet vuonna 1995. Teleliikenne eriytettiin postista vuonna 1998. Vuoden 2001 tutkimuksessa posti ja tele sekä rautatieliikenne luokiteltiin kuitenkin vielä julkiseksi eikä yksityiseksi palveluksi. Tämä tehtiin vertailtavuuden parantamiseksi. Tästä luovuttiin vuoden 2004 tutkimuksessa ja posti, tele ja rautatieliikenne on seuraavissa taulukoissa laskettu yksityiseksi palveluksi. Yliopistot on luokiteltu vastauksissa valtion toimialaan ja Työvoimatutkimuksessa ne sijoittuvat yhä valtiosektorille. Luokitus on pysynyt samana kuin vuoden 2009 tutkimuksessa. Toimialataulukoissa ovat mukana edunvalvonnan piiriin kuuluvat liittojen jäsenet.

Taulukko 13. Järjestäytyneiden palkansaajien jakaantuminen toimialoittain (%) vuosina 2009 ja 2013

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Teollisuus	43,3	40,2	19,5	20,7	15,9	13,5	29,8	27,7
Yksit. palvelut	34,6	39,1	31,0	31,3	28,3	30,7	32,1	34,6
Julk. palvelut	20,9	19,6	48,8	47,7	53,5	54,8	37,0	36,8
Alkutuotanto	1,2	1,1	0,2	0,3	1,7	1,0	1,1	0,9
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	748865	694480	383036	403264	447754	416304	1579655	1514048

Edunvalvonnan piirissä olevista liittojen jäsenistä 36,8 % toimii julkisella sektorilla vuonna 2013. Teollisuudessa heistä on 27,7 % Teollisuuteen lasketaan myös rakentaminen. Yksityisillä palveluilla liittojen palkansaajajäsenistä on 34,6 %. Tähän ryhmään kuuluvat mm. kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta, rahoitus, vakuutus ja liike-elämän palvelut sekä liikenne. Alkutuotannossa järjestöjen edunvalvonnan piirissä olevista toimii 0,9 %.

Vuoden 2004 jälkeen selkeä suuntaus keskusjärjestöissä on ollut yksityisten palvelujen osuuden kasvu ja teollisuuden osuuden pienentyminen. Julkisten palvelujen osuus on pysynyt ennallaan. Vielä vuosien 2001 ja 2004 välillä palkansaajajäsenistön toimialarakenne muuttui vain vähän. Sen jälkeen muutos on ollut huomattava ja yksityisten palvelujen osuus kasvoi 4,5 prosenttiyksikköä vuodesta 2004 vuoteen 2009 ja edelleen 2,5 prosenttiyksikköä vuoteen 2013. Määrällisesti tämä merkitsi noin 71 000 työpaikkaa vuoteen 2009 ja 17 000 työpaikkaa vuoteen 2013 mennessä.

SAK:n jäsenistöstä teollisuudessa työskentelee 40.2 %, kun taas AKAVA:a ja STTK:a leimaavat julkisten palvelujen toimialat. STTK:n liittoihin järjestäytyneistä palkansaajista ja työttömistä toimii julkisissa palveluissa 54.8 % ja AKAVA:n piirissä 47.7 %.

SAK:n internet-sivuilla ilmoitettiin teollisuuden osuudeksi 43 prosenttia, yksityisten palvelujen osuudeksi 24 prosenttia, yksityiseksi palveluksi katsottavien kuljetusalojen osuudeksi 10 prosenttia ja julkisen sektorin osuudeksi 23 prosenttia vuonna 2013. Erot taulukon 13 lukuihin ovat melko pienet. Teollisuuden osuus on SAK:n lukujen mukaan hieman suurempi ja julkisten ja yksityisten palvelujen osuudet taas vähän pienempiä kuin tämän tutkimuksen perusteella lasketut osuudet. Vuonna 2010 SAK:n internet-sivuston mukaan teollisuuden osuus toimialoista oli 45.2 %, yksityisten palveluiden 27.9 % ja julkisten palveluiden 23.1 %. Yksityisten palveluiden osuus oli selvästi pienempi ja julkisten palveluiden osuus hieman suurempi kuin vuoden 2009 tutkimuksessa. Kehityksen suunta on kuitenkin sama. Teollisuuden osuus pienenee ja yksityisten palveluiden osuus kasvaa.

Vuonna 2009 STTK:n Toimihenkilöbarometrin mukaan julkisella sektorilla toimi kaikkiaan 60 % vastaajista (Toimihenkilöbarometri 2011). Terveystenhoitoon osuus oli 33 %. Siten valtion ja kuntien osuudeksi muodostui barometrin mukaan noin 56 % jäsenistöstä, koska noin kymmenesosa terveydenhuollon piirissä olleista oli yksityisellä sektorilla. Osuus vastasi siten hyvin vuoden 2009 tutkimuksessa laskettua julkisen sektorin osuutta. Vuoden 2013 Toimihenkilöbarometrissa vastaajien toimialajakauma on sama eikä luvuissa näy julkisen sektorin laskua. Käsillä olevan tutkimuksen mukaan julkisen sektorin osuus STTK:ssa on hieman kasvanut, mutta on kuitenkin alempi kuin Toimihenkilöbarometrin mukainen osuus.

Vuonna 2013 AKAVA:n tilastojen mukaan (Akavaaika 2014) työvoimasta toimi julkisissa palveluissa kaikkiaan 43 % ja yksityisissä palveluissa 57 %. Julkisten palveluiden osuus on noin viisi prosenttiyksikköä pienempi kuin tässä vuoden 2013 tutkimuksessa, jossa se on 47.7 %.

5.2 Julkisen sektorin järjestäytyneet palkansaajat

Taulukko 14. Järjestäytyneiden palkansaajien jakaantuminen julkisella sektorilla vuosina 2009 ja 2013

	SAK		AKAVA		STTK		YHT	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Valtio	2,3	1,4	11,2	11,4	11,1	10,3	7,0	6,5
Kunnat	18,4	18,0	35,9	34,7	41,0	42,3	29,1	29,1
Seurakunta	0,2	0,2	1,6	1,6	1,4	2,2	0,9	1,2
Muu julk.	-	-	-	-	-	-	-	-
Yhteensä	20,9	19,6	48,8	47,7	53,5	54,8	37,0	36,8
N	156868	136219	186895	192500	239618	228070	583381	556789

Yleisin liittojen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten julkisen sektorin työnantaja on kunta. Sen palveluksessa heistä on 29,1 % eli kolme neljännestä julkisen sektorin koko osuudesta. Valtion palveluksessa järjestäytyneistä palkansaajista on 6,5 % ja seurakuntien 1,2 %. Kuntien osuus on pysynyt ennallaan ja valtion osuus alentunut puoli prosenttiyksikköä vuodesta 2009.

Tulokset ovat keskusjärjestöjen osalta likimain samat kuin järjestöjen omissa tutkimuksissaan saamat tulokset. AKAVA:ssa kunta oli vuoden 2010 alussa työnantajana 34 ja valtio 7 prosentille työssä olevista jäsenistä (Akavaaika 2011). Vuonna 2013 Työvoimatutkimuksen aineistosta laskettuna kuntien osuus on korkeakoulutetuilla 30 ja valtion osuus 13 prosenttia (Akavaaika 2014). Kuntien osalla osuus on 5 prosenttiyksikköä pienempi ja valtion osuus taas jonkin verran suurempi kuin tässä tutkimuksessa, jossa osuudet ovat 34,7 ja 11,4 prosenttia. Myös AKAVAn laskelmissa yliopisto sijoittuu valtiosektoriin. Tässä on huomioitava, että AKAVAn luvut eivät perustu liittojen jäsenyystietoihin vaan Työvoimatutkimuksen kaikkia korkeakoulutettuja koskeviin tietoihin.

STTK:ssa kunnan osuus oli 42 ja valtion 13 prosenttia vuonna 2009 (Toimihenkilöbarometri 2011) ja vuonna 2013 osuudet ovat 39 % ja 13 % (Toimihenkilöbarometri 2013). Kuntien osuus on tässä tutkimuksessa 3 prosenttiyksikköä suurempi ja valtion 3 prosenttiyksikköä pienempi kuin STTK:n luvuissa. SAK:ssa vuonna 2010 järjestötutkimuksessa kunnan osuus oli vastaajista 20 % ja valtion 3 %. Valtion ja kunnan liikelaitokset sijoittuvat yksityiselle sektorille ja niiden osuus vastauksissa oli 5 % (Alho 2011).

5.3 Toimialojen muutos keskusjärjestöittäin

Keskusjärjestöittäinen järjestäytymiskyselyihin perustuva toimialakehitys esitetään taulukossa 15. STTK:n osalta vuoden 1989 tiedot sisältävät myös TVK:n luvut. Aikavertailu ei ole yksityistämisen aiheuttamien luokittelun muutosten takia kovin luotettava.

SAK:ssa teollisuuden osuus toimialoista oli melko vakaa yli 43 % osuudella vuoteen 2009 asti. Sen jälkeen laskua on ollut 3 prosenttiyksikköä ja se on enää niukasti säilyttänyt asemansa yleisimpänä toimialana. Yksityisten palvelujen osuus ei sekään kasvanut kovinkaan paljon vuoteen 2004 mennessä vaikka monet valtion toiminnot olikin yksityistetty. Sen sijaan vuodesta 2004 vuoteen 2009 yksityisten palvelujen osuus kohosi noin viisi prosenttiyksikköä ja julkisten palvelujen osuus laski vastaavasti.

Vuodesta 2009 vuoteen 2013 yksityisten palveluiden osuus on yhä kohonnut liki viisi prosenttiyksikköä. Tällä välillä julkisten palveluiden osuus laski kuitenkin enää vain runsaan prosenttiyksikön.

AKAVA ja STTK ovat olleet selkeästi julkisten alojen keskusjärjestöjä. AKAVA:ssa liki kaksi kolmannesta toimi julkisella sektorilla vuonna 1989. Osuus on sen jälkeen laskenut koko ajan. Vuonna 2004 osuus oli kuitenkin vielä 55 %, mutta aleni 6,4

prosenttiyksikköä vuoteen 2009 mennessä, jolloin se oli 49 %. Tämä muutos ei johtunut liittojen keskusjärjestösiirtymistä, sillä tuolla ajanjaksolla AKAVA:aan liittyi yksityisen palvelusektorin toimialan 12 000 SMKJ:n jäsenen lisäksi myös 8000 kunta-alan teknistä ja 4000 Päällystöliiton jäsentä. Muutoksen taustalla AKAVA:ssa ovat enemmän laaja sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen sekä teknisen alan asiantuntijapalveluiden yksityistyminen. Julkisen sektorin pienenemisen myötä yksityisten palveluiden osuus kohosi AKAVA:ssa vuoden 1989 16 %:sta 31 %:iin vuonna 2009. Tämän jälkeen muutokset ovat olleet vähäisiä ja julkisten palveluiden osuus vuonna 2013 on vain prosenttiyksikön pienempi kuin vuonna 2009. AKAVA:ssa teollisuuden osuus on säilynyt melko vakaasti noin 20 prosentissa.

STTK:ssa julkisten palveluiden osuus on pysynyt hieman yli 50 %:ssa vuodesta 1989 aina vuoteen 2013. Suuret terveydenhoitoalan liitot ovat STTK:ssa ja yksityistyminen on alalla ollut suhteellisen vähäistä. Lisäksi suuret kunta-alan Jyty ja valtiosektorin Pardia ovat liittoina koonneet keskusjärjestöön kunnan ja valtion toimihenkilöitä. STTK:ssa teollisuuden osuus oli 16 % vuonna 2009 ja se on jatkuvasti hieman laskenut vuodesta 1989. Vuonna 2013 teollisuuden osuus on laskenut edelleen 14 prosenttiin. Yksityisten palvelujen osuus STTK:ssa on 31 % vuonna 2013 ja se taas on melko tasaisesti hieman noussut.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten mukaan koulutus-, terveys- ja sosiaali-palveluissa on vuonna 2013 yksityisen sektorin henkilöstöä 112 000, mikä on 6 000 enemmän kuin vuonna 2009. Saman aikaisesti aloilla on valtion palveluksessa 31 000 ja kuntien 404 000 henkilöä. Kuntien osalla lisäystä on 14 000 vuodesta 2009. Valtiolla määrä on pysynyt liki ennallaan.

Taulukko 15. Toimialat keskusjärjestöittäin 1989, 1994, 2001, 2004, 2009 ja 2013 %

Kaikki	1989	1994	2001	2004	2009	2013
Teollisuus	34,9	32,1	31,2	31,2	29,8	27,7
Yksityiset palvelut	22,6	25,2	27,6	27,6	32,1	34,6
Julkiset palvelut	40	40,8	40	39,8	37	36,8
Alkutuotanto	2,2	1,1	1,2	1,4	1,1	0,9
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (1000)	1 576	1 678	1 635	1 581	1 580	1 514
SAK	1989	1994	2001	2004	2009	2013
Teollisuus	45,3	42,1	43,6	43,7	43,3	40,2
Yksityiset palvelut	24,3	29,4	27,9	29,7	34,6	39,1
Julkiset palvelut	27,9	26,5	27,1	24,7	20,9	19,6
Alkutuotanto	2,2	1,6	1,4	1,8	1,2	1,1
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (1000)	900	911	834	794	749	694
AKAVA	1989	1994	2001	2004	2009	2013
Teollisuus	17,3	18,2	18,7	21,1	19,5	20,7
Yksityiset palvelut	15,7	17,5	26	23,3	31	31,3
Julkiset palvelut	64,5	61,2	55,1	55,2	48,8	47,7
Alkutuotanto	0,5	0,3	0,2	0,4	0,2	0,3
Muut	2	2,8	-	-	-	-
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (1000)	183	237	291	312	383	403
STTK	1989 TTK/TVK	1994	2001	2004	2009	2013
Teollisuus	22,3	20,9	18,2	16,9	15,9	13,5
Yksityiset palvelut	20,6	21,4	28	26,9	28,3	30,7
Julkiset palvelut	54	56,2	52,4	54,8	53,5	54,8
Alkutuotanto	3	0,6	1,4	1,4	1,7	1,0
Muut	0,1	0,9	-	-	-	-
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (1000)	473	530	510	474	448	416

6 Järjestäytymisaste

Järjestäytymistä mitataan liittojen jäsenmäärien suhteella potentiaalsiin jäseniin, joiden määrä saadaan työvoimatilastoista. Potentiaalisia jäseniä ovat palkansaajat ja työttömät. Palkansaajat kattavat työlliset, joista on poistettu yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet. Järjestäytymisastetta on aiemmissa sitä selvittävässä raporteissa kuvattu kolmella tavalla.

1. Kokonaisjärjestäytymisaste on kaikkien keskusjärjestöjen jäsenten määrän suhde potentiaalsiin jäseniin.
2. Järjestäytymisaste kuvataan ammattijärjestöjen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrän suhteena potentiaalsiin jäseniin.
3. Järjestäytymisaste lasketaan liitoittain eri osaryhmille järjestäytyneiden ja potentiaalisten jäsenten määrän suhteena.

Kokonaisjärjestäytymisaste vääristää järjestäytymistä. Siinä verrataan mm. eläkeläisten ja opiskelijoiden määrän kehitystä jäsenistössä yleiseen palkansaajien ja työttömien määrään, joihin nämä ryhmät eivät sisälly. Järjestäytymisaste voi näin nousta yli sadan prosentin. Kyse on aivan eri perusjoukoista.

Selkein tapa kuvata järjestäytymisastetta on tarkastella samaa perusjoukkoa. Järjestöjen edunvalvonnan piirissä olevat on laskettu siten, että kokonaisjäsenmäärästä on vähennetty eläkeläiset, opiskelijat, vapaajäsenet ja yrittäjät. Työvoimatutkimuksessa määrittely on sama ja edunvalvonnan piirissä olevat sisältyvät palkansaajien ja työttömien yhteismäärään. Näiden suhteesta muodostuu edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste.

Järjestäytymisasteen muodostaminen liitoittaisista luvuista lasketaan jäsenmäärän suhteena liittojen alaen kuuluvien potentiaalisten jäsenten määrään. Yleisimmin tämä voisi toimia toimialaluokittelun pohjalta, mutta liittorakenne ei kuitenkaan ole aina toimialapohjainen.

6.1 Kokonaisjärjestäytymisaste

Taulukko 16. Kokonaisjärjestäytymisaste

	1989	1994	2001	2004	2009	2013
Ay-jäseniä	1901000	2064000	2082000	2107000	2148403	2157026
Palkansaajat ja työttömät	2193000	2137000	2298000	2293000	2343700	2345900
Kokonaisjärjestäytymisaste	86,7	96,5	90,6	91,9	91,7	91,9

Ammattijärjestöjen jäsenten lukumäärä on lisääntynyt vuodesta 2009 9 000:lla. Palkansaajien ja työttömien yhteismäärä on noussut 2 000:lla. Siten näin laskettu järjestäytymisaste koHoaa hieman.

6.2 Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste

Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste lasketaan vertaamalla ammattiliittojen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrää palkansaajien ja työttömien määrään. Taulukossa 17 esitetään myös aiempien tutkimusten luvut.

Taulukko 17. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste vuosina 1989, 1994, 2001, 2004, 2009 ja 2013.

	1989	1994	2001	2004	2009	2013
Ay-jäseniä	1901000	2064000	2082000	2107117	2148403	2157026
Jäsenistön erityisryhmät	325000	386000	447000	526142	568748	642982
Edunvalvonnan piirissä	1576000	1678000	1635000	1580975	1579655	1514044
Palkansaajat ja työttömät	2193000	2137000	2298000	2292700	2343700	2345900
Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste	71,9	78,5	71,2	69	67,4	64,5

Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste oli vuoden 2013 lopussa 64,5 %. Vuoden 2009 lopussa se oli 67,4 %. Järjestäytymisaste oli siten vuonna 2013 2,9 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2009, jolloin se oli ollut puolestaan 1,6 % pienempi kuin vuonna 2004.

6.2.1 Järjestäytymisaste sukupuolittain

Sukupuolittainen järjestäytymisen tarkastelu perustuu osittain arvioon. Taulukossa 18 esitetään ensin sukupuolittainen työvoiman määrä vuonna 2013 Työvoimatutkimuksen mukaan. Työvoimasta on naisia 48,3 % ja miehiä 51,7 %. Tästä vähennetään yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet, joista kaksi kolmasosaa on miehiä. Näin saadaan potentiaalisten nais- ja miesjäsenten määrät, mitkä ovat lähes yhtä suuret. Potentiaalisia jäseniä ovat työvoimatilaston palkansaajat ja työttömät. Vuonna 1994 naisten osuus potentiaalisista jäsenistä oli 52,2 %, vuonna 2004 50,1 % ja vuonna 2009 50,9 %. Vuonna 2013 vastaava osuus on 50,6 % eli osuus on pysynyt liki ennallaan. Liittojen potentiaalisten naisjäsenten määrä on vähentynyt 4 800 ja miesten taas lisääntynyt 7 000 vuodesta 2009.

Taulukossa 18 esitetään myös liittojen vastauksista lasketut ay-jäsenten määrät sukupuolittain. Vastauksissa määrät ilmoitettiin osuutena kokonaisjäsenmäärästä eli luvuissa ovat mukana kaikki liittojen jäsenet. Näistä naisia on 54,8 % ja miehiä 45,2 %. Osuudet ovat säilyneet liki ennallaan vuodesta 2009, jolloin naisten osuus oli 54,7 %.

Taulukko 18. Ammattiliittojen potentiaaliset mies- ja naisjäsenet 2009 ja 2013

	miehet		naiset		yht	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Työvoima	1355000	1383000	1289000	1293000	2644000	2676000
Yrittäjät	203500	224500	96800	105600	300300	330100
Potentiaaliset jäsenet	1151500	1158500	1192200	1187400	2343700	2345900
Ay-jäsenet	973370	974438	1175033	1182588	2148403	2157026

Sukupuolittaisen edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisasteen laskemisessa oletetaan aiempien tutkimusten tavoin, että miesten ja naisten osalla erityisryhmien osuus on suhteellisesti sama, 29,8 % kokonaisjäsenmäärästä. Tällä perusteella edunvalvonnan piirissä on vuoden 2013 lopussa 683 791 miestä ja 830 073 naista. Kun nämä suhteutetaan potentiaalisten jäsenten määriin, saadaan naisten edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisasteeksi 69,9 % ja miesten järjestäytymisasteeksi 59,0 %.

Taulukko 19. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste sukupuolittain vuosina 2009 ja 2013

	miehet		naiset		yht	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Edunvalvonnan piirissä	715742	683971	863913	830073	1579655	1514044
Potentiaaliset jäsenet	1151500	1158500	1192200	1187400	2343700	2345900
Järjestäytymisaste (%)	62,1	59,0	72,5	69,9	67,4	64,5

Vuoden 2001 tutkimuksessa naisten järjestäytymisaste oli 75,6 % ja miesten 66,8 %. Miehillä laskua oli vuosien 2001 ja 2004 välillä 1,9 ja naisilla 2,6 prosenttiyksikköä. Vuodesta 2004 naisilla osuus laski 0,5 ja miehillä 2,8 prosenttiyksikköä vuoteen 2009. Vuodesta 2009 miesten järjestäytymisaste on alentunut 3,1 ja naisten 2,6 prosenttiyksikköä. Kaikkiaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste on laskenut 2,9 prosenttiyksikköä vuodesta 2009 ja järjestäytyneiden osuus on 64,5 %.

6.2.2 Järjestäytymisaste toimialoittain

Toimialoittaista järjestäytymistä tarkastellaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytyneiden osalta. Vastauksissaan liitot ovat ilmoittaneet toimialajakauman vain työelämässä mukana olevan jäsenistönsä mukaisena ja tarkastelussa ovat työvoimatilastojen osalta palkansaajat ja työttömät.

Tutkimuksissa käytetyssä toimialamuuttujassa on päällekkäin kaksi muuttujaa, toimialan lisäksi työnantaja. Potentiaaliset jäsenet on näissä tutkimuksissa laskettu työvoimatilastoista ensisijaisesti työnantajittain. Tällöin julkisen sektorin

harjoittama muu kuin julkisten palvelujen toimialaan kuuluva toiminta on potentiaalisten jäsenten määrää arvioitaessa laskettu julkiseksi palveluksi. Tämä heikentää toimialoitettujen järjestäytymisasteen luotettavuutta, sillä ei ole varmaa, miten vastaajaliitot ovat nämä toimialat esittäneet. Liittojen toimialaa koskevien vastusten perusteella voi kuitenkin todeta, että myös vastauksissa työnantaja on näyttänyt olevan ensisijainen luokittelukriteeri ja virhe jää siten melko vähäiseksi. Luokitus on vuoden 2013 työvoimatilastojen mukaan epävarma 59 000 palkansaajalla. Valtion palveluksessa näistä on 9 000 ja kuntien 50 000.

Julkisten palveluiden yksityistäminen näkyy vastauksissa viiveellä. Mm. Kuntalan ammattiliitto, KTV, ja Kunnallisvirkamiesliitto ilmoittivat lähes kaikkien jäsentensä toimivan julkisissa palveluissa vuonna 2004. Myös terveydenhuoltoalalla vastauksissa esiintyi lievää yksityisten palveluiden alimitoitusta.

Tilanne on kuitenkin selvästi korjaantumassa. Vuonna 2009 JHL (aiemmin KTV) ilmoitti, että sen jäsenistä 36 000 toimi yksityisissä palveluissa, missä näkynee osin jo aiempaa kunnan toimintojen yksityistymistä. Vuonna 2013 JHL:ssä oli 42 700 yksityisissä palveluissa toimivaa jäsentä.

Taulukko 20. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste toimialoitettain vuosina 2009 ja 2013

2009	teollisuus	yks. palv.	julk. palv.	alk.	yht.
Järjestäytyneet	469362	504935	583381	17631	1579655
Potentiaaliset jäs.	556000	1002000	715000	34000	2343700
Järjestäytymisaste	84,4	50,4	81,6	51,9	67,4
2013	teollisuus	yks. palv.	julk. palv.	alk.	yht.
Järjestäytyneet	418747	525626	556787	12888	1514048
Potentiaaliset jäs.	518000	1019000	730000	36000	2346000
Järjestäytymisaste	80,8	51,6	76,3	35,8	64,5

Teollisuudessa järjestäytymisaste oli korkein, 84,4 %, vuonna 2009 ja se oli korkea myös julkisella sektorilla, 81,6 %. Vuonna 2009 julkisen sektorin järjestäytyneisyys oli 6 ja teollisuuden 1,6 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2004. Näillä aloilla järjestäytyminen on vähentynyt myös vuoteen 2013 mennessä, teollisuudessa 80,8 ja julkisella sektorilla 76,3 prosenttiin.

Vähäisintä järjestäytyminen on yhä yksityisillä palvelualoilla, joilla järjestäytymisaste on 50,4 % vuonna 2009 ja 51,6 % vuonna 2013. Maa- ja metsätaloudessa järjestäytymisaste oli vuonna 2004 vielä 77 %. Vuonna 2009 se laski 52 prosenttiin ja on vuonna 2013 enää 36 prosenttia. Järjestäytyminen näyttää siis yhä alentuneen julkisissa palveluissa, teollisuudessa pysyneen liki ennallaan ja yksityisissä palveluissa hieman nousseen. Alkutuotannon osalta lukumäärät ovat pieniä eivätkä osuudet liene kovin luotettavia.

Vertailuna voi käyttää työolobarometrin (Lyly-Yrjänäinen 2014) tietoja vuodelta 2013. Barometrissa ovat mukana vain palkansaajat, ja järjestäytymisluvut ovat

yleisesti korkeampia kuin tässä tutkimuksessa. Barometristä puuttuvat työttömät, joiden järjestäytyminen on selvästi vähäisempää kuin palkansaajilla. Työolobarometrin 2013 mukaan teollisuudessa, johon kuuluu myös rakentaminen ja kaivannais-toiminta, järjestäytymisaste on 75 % (74.8 % vuonna 2009). Yksityisissä palveluissa se on 67 % (59.1 %), valtiolla 81 % (89.9 %) ja kunnissa 87 % (86.9 %). Julkinen sektori ja teollisuus ovat barometrinkin mukaan parhaiten järjestäytyneitä.

Viime vuosikymmeninä tapahtunut joidenkin korkean järjestäytymisasteen julkisten alojen, kuten mm. posti ja tele sekä rautatieliikenne, siirtyminen yksityiseksi palveluksi on saattanut osaltaan nostaa yksityisten palveluiden järjestäytymisas-tetta ja samalla alentaa julkisen sektorin keskimääräistä järjestäytymisasatetta.

6.2.3 Julkisen sektorin järjestäytyneisyys

Julkisilla aloilla kyse on lähinnä julkisesta työnantajasta eikä niinkään toimialasta. Työvoimatilastossa ei eroteta seurakuntia työnantajana. Seurakuntien työntekijöiden määrä on saatu kirkon internet-sivuilta vuodelta 2013 ja määrä on vähennetty yksityisen sektorin palkansaajista.

Taulukko 21. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste julkisella sektorilla vuosina 2009 ja 2013

2009	valtio	kunnat	srk:t	yht.
Järjestäytyneet	110050	458925	14310	583381
Potentiaaliset jäsenet	161000	533000	21600	715000
Järjestäytymisaste %	68,4	86,1	66,3	81,6
2013	valtio	kunnat	srk:t	yht.
Järjestäytyneet	98250	440869	17670	556789
Potentiaaliset jäsenet	148000	561000	21000	730000
Järjestäytymisaste %	66,4	78,6	84,1	76,3

Julkisella sektorilla järjestäytymisaste kunnan palveluksessa on 78.6 %, kun se oli 86.1 % vielä vuonna 2009. Kunnissa järjestäytymisaste on selvästi laskenut. Valtion palveluksessa olevien järjestäytyminen väheni aiemmin selvästi vuoden 2004 88.6 %:sta vuoden 2009 68.4 %:iin. Sen jälkeen lasku on taittunut ja järjestäytyneiden osuus valtiolla oli 66.4 % vuonna 2013. Valtion ja kuntien osalla luvut ovat edellisessä ja tässä järjestäytymiskyselyssä pienet verrattuna Työolobarometrin 81 %:iin valtiolla ja 87 %:iin kunnissa, vaikka heikommin järjestäytyneiden työttömien puuttuminen barometriaineistosta otettaisiin huomioon.

Valtiosektorilla edunvalvonnan piirissä olevia järjestäytyneitä oli liittojen vastausten perusteella 98 000 ja kunnissa 441 000 vuonna 2013. Vuonna 2004 valtiosektorilla oli järjestäytyneitä 138 000 ja kunnissa 468 000. Valtiolla liittojen jäsenyydessä on laskua siten peräti 40 000. Työvoimatutkimuksen mukaan valtiolla oli palkansaajia ja työttömiä 156 000 vuonna 2004 ja kunnissa 541 000. Vuonna 2013 valtion

osalla vastaava määrä on 148 000 ja kuntien osalla 561 000. Laskua vuodesta 2004 on valtiolla 8 000 ja kunnissa taas kasvua 20 000. Valtiolla palkansaajien ja työttömien määrän muutos vaikuttaa pieneltä, kun ottaa huomioon julkisten palveluiden yksityistämisen.

7 Muut tutkimukset ja tulosten arviointi

Tämä tutkimus on sarjassaan kuudes. Aiemmat järjestäytymisastetta selvittävät työministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön raportit ovat vuosilta 1989, 1994, 2001, 2004 ja 2009. Tulosten mukaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste kohosi aluksi vuoden 1989 71,9 %:sta vuoden 1994 78,5 %:iin ja laski sen jälkeen selvästi, 71,2 %:iin vuonna 2001. Tämän jälkeen lasku hieman tasoittui ja vuonna 2009 järjestäytymisaste oli 67,4 %. Vuonna 2013 se on laskenut taas 2,9 prosenttiyksikköä ja on 64,5 %. Tulosta arvioidaan lopuksi muiden tutkimusten ja tilastojen valossa.

7.1 Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yhteydessä tekemät kyselyt

Tilastokeskus on kysynyt ammatillista järjestäytymistä Työvoimatutkimuksen yhteydessä vuosina 1995, 1998, 2001 ja sen jälkeen vuosittain. Järjestäytymisen lisäksi on kysytty myös keskusjärjestöä. Seuraavassa on tulosten lyhyt esittely. Taulukoissa esitetään palkansaajat ja työttömät myös erikseen.

Taulukko 22. Työvoimatutkimuksen mukainen järjestäytymisaste vuosina 1995, 1998, 2001, 2004, 2005, 2009 ja 2013 sukupuolittain

	1995	1998	2001	2004	2005	2009	2013
Mies	70,7	67,8	61,5	60,9	60,0	57,3	53,6
Nainen	75,9	74,2	69,7	68,3	66,9	66,8	63,4
Yhteensä	73,3	70,9	65,6	64,6	63,5	62,1	58,5

Taulukko 22 sisältää sekä palkansaajat että työttömät. Järjestäytyminen on työvoimatutkimukseen liitettyjen kysymysten perusteella huomattavasti alemmalla tasolla kuin työministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön tutkimuksissa. Tarkasteltava joukko on perustaltaan sama ja silti ero tutkimusten välillä on noin 5 prosenttiyksikköä. Myös aiemmissa tutkimuksissa esiintyi selvä ero keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen jäsenyydessä Työvoimatutkimuksen ja tässä raportissa myöhemmin tarkasteltavien työttömyyskassatilastojen välillä. Vuonna 2013 ero on noin 220 000 ja se on kasvanut hieman aiemmasta. Työvoimatutkimuksen mukaan keskusjärjestöjen liittoihin kuuluu kaikkiaan 1359 000 jäsentä, kun kassatilastoissa vastaava lukumäärä on 1578 000. Ero vastaa noin 9 prosenttia vuoden 2013 palkansaajista ja työttömistä ja peittää Työvoimatutkimuksen ja tämän tutkimuksen välisen eron järjestäytymisasteessa.

Työvoimatutkimusten mukaan järjestäytymisaste oli vuonna 1995 73.3 % ja vuoden 2001 keväällä 65.6 %. Laskua oli siis peräti 7.7 %, mikä tukee vuoden 2001 tutkimuksen tuloksia. Vuodesta 2001 laskua oli Työvoimatutkimuksen mukaan yksi prosentti vuoteen 2004 ja sama lasku jatkui vuoden 2004 jälkeen. Vuosien 2009 ja 2013 välillä järjestäytymisaste on Työvoimatutkimuksen mukaan laskenut 3.6 prosenttiyksikköä, mikä on samansuuntainen tulos kuin tässä tutkimuksessa, jossa laskua on 2.9 prosenttiyksikköä. Työvoimatutkimuksen mukainen järjestäytymisaste on 58.5 % vuonna 2013.

Työvoimatutkimusten mukaan naiset ovat selvästi useammin järjestäytyneitä kuin miehet ja ero näyttää melko tasaisesti kasvaneen vuodesta 1995. Tuolloin naisista oli järjestäytyneitä 75.9 % ja miehistä 70.7 % eli ero oli 5.2 prosenttiyksikköä. Vuonna 2013 vastaavat luvut ovat naisilla 63.4 ja miehillä 53.6 % ja ero on liki kymmenen prosenttiyksikköä.

Työvoimatutkimuksen järjestäytymistä koskevissa luvuissa ovat yhdenmukaisuuden takia mukana vain keskusjärjestöihin järjestäytyneet. Palkansaajia heistä on vuonna 2013 1288 700 ja työttömiä 70 700.

Palkansaajien järjestäytymisaste on huomattavasti korkeampi kuin työttömien. Palkansaajilla se oli vuonna 1995 tilastokeskuksen mukaan 78.6 % ja työttömillä 51.8 %. Vastaavat luvut olivat vuonna 2001 69 % ja 39.4 %, joten molemmissa ryhmissä järjestäytymisen lasku oli huomattavaa ja työttömillä voimakkaampaa kuin palkansaajilla. Vuonna 2004 järjestäytymisaste oli palkansaajilla 67.9 % ja työttömillä 39.8 %. Työttömillä lasku näytti siis pysähtyneen. Vuonna 2009 osuudet olivat laskeneet taas molemmissa ryhmissä ja palkansaajien järjestäytymisaste oli 65.2 % ja työttömien 33.4 %. Vuosien 2009 ja 2013 välillä erityisesti palkansaajien järjestäytymisaste on alentunut. Työvoimatutkimuksen lukujen mukaan palkansaajien järjestäytymisaste on vuonna 2013 61.3 ja työttömien 32.3 % eli palkansaajilla se on laskenut 3.9 prosenttiyksikköä.

Työministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön tutkimuksissa voidaan myös erottaa palkansaajat ja työttömät ja kehitys on ollut samanlaista kuin Työvoimatutkimuksessa. Palkansaajilla järjestäytymisaste laski vuoden 1994 80.5 %:sta vuoden 2001 73.3 %:iin. Vuonna 2004 osuus oli 70.7 % eli 2.6 % pienempi kuin vuonna 2001. Vuonna 2009 osuus oli 69.2 % ja vuonna 2013 66.4 %. Työttömillä vastaavat osuudet olivat 71.5 % vuonna 1994, 53 % vuosina 2001 ja 2004 ja 54 % vuosina 2009 ja 2013. Tässä työttömien osalla järjestäytymisen lasku näytti pysähtyneen. Tämän tutkimuksen perusteella lasketut työttömyysluvut eivät liene kovinkaan luotettavia, mikä aiheuttanee Työvoimatutkimuksen ja järjestäytymiskyselyiden erot työttömien järjestäytymisessä. Palkansaajien osalla taas kehityserot tutkimusten välillä ovat vähäiset.

Taulukko 23. Palkansaajien järjestäytymisaste työvoimatutkimusten mukaan vuosina 1995, 1998, 2001, 2004, 2005, 2009 ja 2013

	1995	1998	2001	2004	2005	2009	2013
Mies	76,3	71,6	65,0	64,1	63,3	60,5	56,3
Nainen	80,8	77,9	73,1	71,6	70,4	69,5	65,9
Yhteensä	78,6	74,8	69,0	67,9	66,9	65,2	61,3

Taulukko 24. Työttömien järjestäytymisaste työvoimatutkimusten mukaan vuosina 1995, 1998, 2001, 2004, 2005, 2009 ja 2013

	1995	1998	2001	2004	2005	2009	2013
Mies	50,5	47,4	35,1	37,3	34,2	30,7	30,4
Nainen	53,4	51,4	43,7	42,6	36,9	36,6	34,8
Yhteensä	51,8	49,4	39,4	39,8	35,5	33,4	32,3

Taulukko 25. Järjestäytymisaste ikäryhmittäin työvoimatutkimusten mukaan vuosina 2009 ja 2013

	2009			2013		
	palkansaaja	työtön	yht.	palkansaaja	työtön	yht.
-29	43,9	17,5	39,5	35,4	13,7	31,9
-39	66,4	42,3	64,7	62,2	40,2	60,6
-49	72,0	44,7	70,2	69,6	44,1	67,9
-59	76,0	50,7	74,1	74,9	51,4	73,1
60-64	69,7	42,1	68,0	71,4	49,2	69,6

Työvoimatutkimusten yhteydessä tehtyjen järjestäytymiskyselyjen pohjalta voi myös arvioida ikäryhmittäistä järjestäytymistä. Tulokset esitetään taulukossa 25 vuosilta 2009 ja 2013 erikseen palkansaajien ja työttömien osalta.

Ikäryhmittäiset erot järjestäytymisessä kasvoivat vuosien 1995 ja 2001 välillä työvoimatutkimusten mukaan selvästi. Vuonna 1995 alle 30-vuotiaista oli järjestäytynyt 53 % ja vuonna 2001 vain 40 %, kun vastaava osuus 50-59-vuotiailla alentui 82 %:sta 79 %:iin. Samalla vähintään 40-vuotiaiden osuus järjestäytyneistä kohosi 51.2 %:sta 57.2 %:iin. Kehitys näytti tasaantuneen vuoden 2001 jälkeen. Vuonna 2009 alle 30-vuotiaista oli järjestäytynyt 39.5 %, lähes sama osuus kuin vuonna 2001. Järjestäytyminen alentui vain hieman myös muissa ikäryhmissä vuosien 2001 ja 2004 välillä. Vuodesta 2004 vuoteen 2009 sen sijaan muissa ikäryhmissä lasku oli huomattavaa, 3-4 prosenttiyksikköä ja näissä ikäryhmissä varsinkin työttömien järjestäytymisaste laski runsaasti, reilusti yli kymmenen prosenttiyksikköä. Työttömistä kuitenkin 44 % oli alle 30-vuotiaita eikä työttömien järjestäytymisaste kokonaisuudessaan laskenut kuin 2.1 prosenttiyksikköä.

Vuodesta 2009 vuoteen 2013 Työvoimatutkimuksen perusteella laskettu järjestäytymisaste on alle 30-vuotiailla alentunut huomattavasti, 7,6 prosenttiyksikköä ja 30–39-vuotiaillakin 4,1 % prosenttiyksikköä. Yli 50-vuotiailla järjestäytyminen on pysynyt sitä vastoin lähes ennallaan. Järjestäytymisasteen lasku näkyy erityisesti nuorilla palkansaaajilla, joista oli vuonna 2009 järjestäytyneitä 43,9 % ja vuonna 2013 35,4 %. Alle 30-vuotiailla työttömillä osuudet ovat 17,5 ja 13,7 %.

Tässä raportissa ikäryhmittäisen järjestäytymisen tarkastelu on hieman epäluotettava, koska edunvalvonnan piirissä olevien ikäjakauma ei ole täysin tiedossa. Raportissa edellä taulukossa 12 esitetään keskusjärjestöjen työelämässä mukana olevista ikäjakaumatiedot niiden liittojen osalta, joilla on ollut käytössään edunvalvonnan piirissä olevien tiedot (taulukko 12). Taulukon ikäjakauma ei ole läheskään kattava. Seuraavassa sitä verrataan kuitenkin työvoimatutkimuksista saatuihin järjestäytyneiden palkansaaajien ja työttömien ikäjakaumiin.

Taulukko 26. Keskusjärjestöihin järjestäytyneiden ikäjakaumat vuonna 2013 tämän tutkimuksen ja Työvoimatutkimuksen mukaan

	järjestäytymiskysely 2013 %	työvoimatutkimus	
		2009 %	2013 %
–29	13,5	15,7	13,7
–39	26,7	22,7	23,1
–49	25,8	28,1	27,0
–59	25,3	27,5	28,7
–60	8,7	5,9	7,5
Yhteensä	100,0	100,0	100,0

Tämän tutkimuksen ja Työvoimatutkimuksen järjestäytyneiden palkansaaajien ja työttömien ikäjakaumissa on vain melko pieniä eroja. Alle 30-vuotiaiden ja vähintään 50-vuotiaiden osuudet ovat liki samat. 30–39-vuotiaita on tässä järjestäytymiskyselyssä noin 3 prosenttiyksikköä enemmän kuin Työvoimatutkimuksessa ja 50–59-vuotiaita taas saman verran vähemmän. Tulos vahvistaa käsillä olevan tutkimuksen antamaa kuvaa. Näyttää siltä, että tässä tutkimuksessa tarkasteltava edunvalvonnan piirissä olevien ryhmä on määrittynyt iän osalta varsin hyvin Työvoimatutkimuksen jakauman mukaisesti.

Työvoimatutkimukseen sisältyvien järjestäytymiskysymysten perusteella on tarkasteltu myös osa-aikaisten järjestäytymistä. Taulukossa 27 esitetään tulokset vuosilta 1995, 2001, 2004, 2005, 2009 ja 2013.

Taulukko 27. Osa-aikaisten työllisten järjestäytyminen % vuosina 1995, 2001, 2004, 2005, 2009 ja 2013 ikäryhmittäin

	1995	2001	2004	2005	2009	2013
-29	41,9	24,9	25,5	25,2	22,4	16,5
30-39	74,8	66,3	63,1	68,7	61,6	54,6
40-49	76,4	66,7	66,7	63,5	60,2	66,7
50-59	73,9	73,0	74,8	68,8	61,0	67,8
60-64	43,6	70,3	65,8	74,1	64,9	67,8
Yhteensä	58,7	49,1	49,7	48,3	43,5	42,3
Osa-aikaisia järj. yhteensä	109000	119500	130800	131000	119600	122700
Osa-aikaisia kaikkiaan	185700	243300	263000	271400	275100	290400

Vuonna 1995 osa-aikaisia työllisiä oli tilastokeskuksen mukaan kaikkiaan 185 700 ja heistä 58.7 prosenttia oli järjestäytyneet. Vuonna 2001 osa-aikaisten määrä oli kasvanut liki 60 000 ja järjestäytyminen oli laskenut 49.1 prosenttiin. Vuonna 2004 osa-aikaisia oli 20 000 enemmän kuin vuonna 2001 ja vuoteen 2005 kasvu oli kertynyt lisää 8 000. Osa-aikaisten järjestäytyminen oli lähes vuoden 2001 tasolla vuonna 2005 ja se putosi sen jälkeen selvästi. Vuonna 2009 osa-aikaisista oli keskusjärjestöjen liittoihin järjestäytyneitä 43.5 % ja osa-aikaisten määrä pysyi vuoden 2005 tasolla.

Vuonna 2013 osa-aikaisten määrä on 290 000 ja järjestäytyneitä heistä on 123 000. Järjestäytymisaste on siten 42.3 %, mikä on 1.2 prosenttiyksikköä alempi kuin vuonna 2009.

Taulukosta havaitaan, että alle 30-vuotiaat ovat harvemmin järjestäytyneet kuin heitä vanhemmat ikäluokat ja heillä järjestäytyminen on lisäksi alentunut eniten. Vuonna 1995 alle 30-vuotiaista osa-aikaisista kuului ammattiliittoihin 41.9 prosenttia ja vuonna 2001 vain 24.9 prosenttia. Nuorten, alle 30-vuotiaiden, osa-aikaisten järjestäytyminen pysyi työvoimatutkimusten perusteella noin neljänneksessä vuoteen 2005. Vuonna 2009 nuorten osa-aikaisten järjestäytyminen laski taas 22.4 %:iin ja osa-aikaisten järjestäytyminen laski myös muissa ikäryhmissä. Alle 30-vuotiaiden osa-aikaisten järjestäytyminen on laskenut taas runsaasti. Vuonna 2013 järjestäytyneitä on enää 16.5 %. Vuonna 2009 luku oli liki 6 prosenttiyksikköä suurempi. Myös 30-39-vuotiailla laskua on huomattavasti, 61.6 %:sta 54.6 %:iin. Vanhemmilla ikäryhmillä osa-aikaisten järjestäytyminen on sitä vastoin lisääntynyt.

Työvoimatutkimuksissa alle 30-vuotiaiden osuus osa-aikaisista on liki puolet kaikkina taulukon 29 ajankohtina. Vuonna 1995 osuus oli 47.5 % ja vuonna 2013 45.8 %. Määrällisesti tämä merkitsee vuonna 2001 110 000 ja vuonna 2013 133 000 nuorta osa-aikaista eli kyse on koko järjestäytymisasteen kannalta merkittävistä luvuista. Vuonna 1995 keskusjärjestöihin järjestäytymättömistä oli alle 30-vuotiaita osa-aikaisia 51 300, vuonna 2001 88 500, vuonna 2004 86 000, vuonna 2005 94 500, 99 400 vuonna 2009 ja 110 000 vuonna 2013. Nuorten osa-aikaisten määrän kasvu ja järjestäytymättömyys vuoden 1995 jälkeen merkitsevät vuonna 2001

järjestäytymisprosentissa 1.6 %, 1.5 % vuonna 2004, 2.1 % vuonna 2009 ja 2.5 % vuonna 2013.

Työvoimatutkimusten perusteella voi tarkastella myös määräaikaisten työllisten järjestäytymistä vuodesta 2009 lähtien. Tulokset esitetään taulukossa 28.

Taulukko 28. Määräaikaisten työllisten järjestäytyminen % vuosina 2009 ja 2013 ikäryhmittäin Työvoimatutkimuksen mukaan

Ikä	2009	kaikki 2009	2013	kaikki 2013
-29	36,0	39,5	27,4	31,9
30-39	68,7	64,7	58,2	60,6
40-49	68,3	70,2	63,9	67,9
50-59	66,8	74,1	61,5	73,1
60-64	50,0	68,0	50,5	69,6
Yhteensä	51,5	62,1	43,0	58,5
Määräaikaisia järj. yhteensä	157900		139300	
Määräaikaisia kaikkiaan	306800		323900	

Myös työsuhteiden määräaikaisuus liittyy vähäisempään järjestäytymiseen. Vuonna 2013 43 % määräaikaisista oli jonkin keskusjärjestöön kuuluvan palkansaajaliiton jäsen. Osuus on lähes sama kuin osa-aikaisilla, 42,3 %, ja selkeästi pienempi kuin järjestäytyminen keskimäärin, 58.5 %. Määräaikaisista työllisistä hieman yli puolet on alle 30-vuotiaita ja järjestäytyminen on vähäistä juuri heillä. Määrällisesti heitä oli 169 000 vuonna 2013 ja voinee olettaa, että suuri osa heistä oli myös osa-aikaisia. Määräaikaisten järjestäytyminen on laskenut selvästi, 8.6 prosenttiyksikköä, verrattuna vuoteen 2009.

Määräaikaisten vähäinen keskimääräinen järjestäytyminen johtuu siitä, että heistä yli puolet on muutoinkin heikosti järjestäytyneitä, alle 30-vuotiaita. Ikäryhmittäin tarkasteltuna erot järjestäytymisessä ovat kuitenkin pienet varsinkin keski-ikäisillä. Määräaikaisten vähäinen järjestäytyminen on vahvassa yhteydessä heidän nuoreen ikäänsä.

7.2 Työttömyyskassat

7.2.1 Ammattiliittojen työttömyyskassat

Liiton jäsenyys merkitsee useimmiten myös työttömyyskassan jäsenyyttä, vaikka jäsenyydet eivät toisiaan välttämättä edellytä. Seuraavassa katsotaan vielä, miten työttömyyskassojen jäsenmäärien kehitys vastaa järjestäytymisestä saatuja tuloksia. Tarkasteltava ajanjakso alkaa vuodesta 1989 ja päättyy vuoteen 2013. Tilanteet ovat vuoden lopusta. Kunkin kassan keskusjärjestö on määritetty työttömyyskassojen yhteisjärjestön työttömyyskassoille helmikuussa vuonna 2001 tehdystä kyseystä saatujen tietojen perusteella.

Kassatilaston tiedot ovat Vakuutusvalvontavirastosta (nyk. Finanssivalvonta). Palkansaajaliittojen työttömyyskassojen määrä on vähentynyt huomattavasti yhdistymisten kautta. Vuonna 1989 kassoja oli 71, vuonna 2001 40, vuonna 2004 37, 33 vuonna 2009 ja 29 vuonna 2013. Vuonna 2013 AKAVA:ssa on 5, STTK:ssa 10 ja SAK:ssa 12 työttömyyskassaa.

Kassojen keskusjärjestön määrittäminen on pyritty taulukoissa pitämään yhdenmukaisena ja niin on päädytty siihen, että keskusjärjestö on kassan vuoden 2001 keskusjärjestö myös muina vuosina. Näin ei todellisuudessa aina ole, mutta muutoin kehityksen seuraaminen olisi hankalaa. Taulukossa ei siis ole huomioitu liittojen ja niiden työttömyyskassojen keskusjärjestösiirtymiä. Taulukko kertoo siten ehkä ensisijaisesti sosioekonomisen statuksen mukaisesta järjestäytymisestä.

Seuraavissa taulukoissa keskusjärjestöjen ulkopuolisiksi kassoiksi luokitellaan Suomen journalistiliiton työttömyyskassa ja Työttömyyskassa Nomit, aiemmin Merkonomien työttömyyskassa.

Yleisen työttömyyskassan luvut esitetään erillisinä. YTK-kassan kaikki jäsenet ovat yksilöjäseniä, mikä tarkoittaa sitä, että he eivät kuulu ammattiliittoon ja ovat siten vain työttömyyskassan jäseniä. Käsillä olevaan tutkimukseen sisältyvät vain keskusjärjestöjen jäsenliitot.

Työttömyyskassatilastoista on laskettu muutosta osoittavia lukuja työministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön tutkimusten ajankohdilta ja tuoreimmat luvut ovat vuodesta 2009 vuoteen 2013 (taulukko 29). Työttömyyskassatilaston mukaan keskusjärjestöihin kuuluvien alojen kassojen jäsenmäärä lisääntyi 59 000 vuodesta 1989 vuoteen 1994. STTK:ssa lisäystä oli 65 000 ja AKAVA:ssa 54 000. SAK:n kassojen jäsenmäärä aleni 60 000. Muiden kuin keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä kasvoi vastaavana ajanjaksona 60 000. Kaikkiaan palkansaajakassojen jäsenmäärä kasvoi tuona aikana 119 000 eli nousua oli 6.8 prosenttia.

Keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä väheni 71 000 jäsenellä vuodesta 1994 vuoteen 2001. SAK:ssa vähentymistä on 112 000 ja STTK:ssa 22 000. AKAVA:n kassojen jäsenmäärä sen sijaan lisääntyi 64 000. Kaikkiaan palkansaajakassojen jäsenyys kasvoi 64 000. Tämä johtuu siitä, että Yksityisalojen työttömyyskassan (YTK) jäsenmäärä kasvoi 132 000 jäsenellä vuodesta 1994 vuoteen 2001.

Vuodesta 2001 vuoteen 2004 keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä laski edelleen. Määrällisesti ero oli 35 000 ja suhteellisesti 2.1 %. SAK:n osalla laskua oli 35 500 ja STTK:n 28 000. AKAVA:ssa nousua oli 28 000. Kaikkiaan palkansaajakassojen jäsenmäärä kohosi 23 500 vuodesta 2001 vuoteen 2004. Nousun aiheutti taas YTK-kassa eli Yleinen työttömyyskassa, jonka jäsenmäärä kasvoi tarkasteltavana aikana 58 800.

Taulukko 29. Työttömyyskassojen jäsenmäärät ja kehitys vuosina 1989–2013

	1989	12/1994	89-94 muutos	ero %	12/2001	94-01 muutos	ero %	12/2004	01-04 muutos	ero %	12/2009	04-09 muutos	ero %	12/2013	09-13 muutos	ero %
AKAVA	201947	255935	53988	26,7	320125	64190	25,1	348334	28209	8,8	393496	45162	13,0	418482	24986	6,3
SAK	1031846	971861	-59985	-5,8	859275	-112586	-11,6	823739	-35536	-4,1	757250	-66489	-8,1	693357	-63893	-8,4
STTK	495568	560281	64713	13,1	537724	-22557	-4,0	509758	-27966	-5,2	490414	-19344	-3,8	466427	-23987	-4,9
Yht.	1729361	1788077	58716	3,4	1717124	-70953	-4,0	1681831	-35293	-2,1	1641160	-40671	-2,4	1578266	-62894	-3,8
Muut	13909	25705	11796	84,8	28343	2638	10,3	28383	40	0,1	28082	-301	-1,1	26528	-1554	-5,5
YTK	0	48284	48284	-	180495	132211	273,8	239293	58798	32,6	303331	64038	26,8	335044	31713	10,5
Yht.	1743270	1862066	118796	6,8	1925962	63896	3,4	1949507	23545	1,2	1972573	23066	1,2	1939838	-32735	-1,7

Lähde: Vakuutusvalvontavirasto, Finanssivalvonta

Vuoden 2004 jälkeen keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen kassojen jäsenmäärä laski 40 700 vuoteen 2009 mennessä. Keskusjärjestöjen liittojen työttömyyskassoissa oli 1 641 160 jäsentä vuonna 2009.

Suhteellisesti väheneminen oli 2.4 %. SAK:ssa vähenemistä oli eniten 66 500 eli 8.1 %, STTK:ssa 19 300 eli 3.8 %. AKAVA:ssa taas oli kasvua 45 200 eli 13 %. Kaikkiaan työttömyyskassojen jäsenmäärä kasvoi 1.2 % eli 23 100 jäsenellä vuodesta 2004 vuoteen 2009 ja nousun aiheutti taas YTK-kassa, jonka jäsenmäärä lisääntyi tarkasteltavana aikana 64 000, 26.8 %.

Edellisen tutkimuksen jälkeen keskusjärjestöjen piirissä olevien työttömyyskassojen jäsenmäärä on laskenut 62 900, 3.8 %. Vuonna 2013 niissä oli kaikkiaan 1 578 000 jäsentä. Eniten laskua on SAK:n liittojen kassoissa, 63 900. STTK:n osalla vähennystä on 24 000. AKAVA:n liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä on puolestaan noussut 25 000, mikä on 6.3 % aiemmasta. Palkansaajakassojen kokonaisjäsenmäärä on alentunut 1.7 % vuodesta 2009 vuoteen 2013. Tältä osin vähäisen laskun selittää taas YTK-kassan kasvu. Sen jäsenmäärä on noussut 31 700 ja suhteellista nousua on 10.5 %. Kuitenkin on huomioitava, että palkansaajakassojen kokonaisjäsenmäärä on tarkasteltavalla ajanjaksolla ensimmäistä kertaa alentunut. Niissä on vuonna 2013 kaikkiaan 32 700 jäsentä vähemmän kuin vuonna 2009.

Kassatilaston mukaan järjestäytymisasteeksi saadaan vuonna 1989 79.5 prosenttia, vuonna 1994 87.1 %, vuonna 2001 83.8 %, vuonna 2004 85 %, vuonna 2009 84.2 % ja vuonna 2013 82.7 % (taulukko 30). Tässä ovat mukana kaikki palkansaajakassat. Nousu vuodesta 1989 vuoteen 1994 oli 7.6 prosenttia. Sen jälkeen järjestäytymisaste laski 3.3 prosenttia vuoteen 2001 mennessä ja kohosi taas 1.2 prosenttiyksikköä vuodesta 2001 vuoteen 2004. Vuoden 2004 jälkeen laskua oli 0.8 prosenttiyksikköä vuoteen 2009. Vuosien 2009 ja 2013 välillä kaikkien palkansaajakassojen mukaan laskettu järjestäytymisaste laski 1.5 prosenttiyksikköä ja se on 82.7 vuonna 2013.

Keskusjärjestöihin kuuluvien työttömyyskassojen osalta järjestäytymisasteeksi muodostuu 78.9 prosenttia vuonna 1989, 83.7 prosenttia vuonna 1994, 74.7 % vuonna 2001, 73.4 % vuonna 2004, 70 % vuonna 2009 ja 67.2 % vuonna 2013. Luvut olivat 1990-luvulla selvästi korkeammat kuin työministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön tutkimuksissa lasketut luvut. Ero on kuitenkin kaventunut 2000-luvulla aiemmasta. Vuonna 2013 keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen kassojen järjestäytymisaste on 2.7 prosenttiyksikköä korkeampi kuin tässä tutkimuksessa laskettu edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste.

Keskusjärjestöjen kassojen jäseniä on vuonna 2013 64 200 enemmän kuin tässä tutkimuksessa laskettu edunvalvonnan piirissä olevien määrä. Näiden kassojen yksilöjäseniä on vuonna 2013 61 400. Vuonna 2009 yksilöjäseniä oli vastaavasti 44 000 eli yksilöjäsenten määrä on kasvanut selvästi keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassoissa. Yksilöjäsenet peittävät nyt työttömyyskassojen ja edunvalvonnan piirissä olevien eron jäsenten määrässä lähes täysin. Lisäksi keskusjärjestöjen työttömyyskassoihin kuuluu taulukoissa kaikkiaan n. 8 000 Kaupalanalan

esimiehet-liiton jäsentä, jotka eivät sisälly tämän tutkimuksen aineistoon. Näiden vähennysten jälkeen työttömyyskassatilaston mukaan keskusjärjestöjen työttömyyskassoissa on 5 000 jäsentä vähemmän kuin tämän tutkimuksen mukaan keskusjärjestöissä on edunvalvonnan piiriin kuuluvia jäseniä. Ero on pieni ja vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta. Vuonna 2009 samalla tavoin laskien kassojen jäseniä oli 9 000 enemmän kuin edunvalvonnan piirissä olevia jäseniä. Sitä aiemmin ero oli jonkin verran suurempi, n. 30 000.

Taulukko 30. Työttömyyskassatilastojen mukaan laskettu järjestäytymisaste vuosina 1989, 1995, 2001, 2004, 2009 ja 2013.

	1989	1994	2001	2004	2009	2013
Jäsenet palkan saajakassoissa	1743270	1862066	1925962	1949507	1972573	1939838
Palkansaajat ja työttömät	2193000	2137000	2298000	2292700	2344000	2346000
Järjestäytymisaste	79,5	87,1	83,8	85,0	84,2	82,7
Jäsenet keskus järj. kassoissa	1729361	1788077	1717124	1681831	1641160	1578266
Järjestäytymisaste	78,9	83,7	74,7	73,4	70,0	67,2
Tämä tutkimus	71,9	78,5	71,2	69,0	67,4	64,5
Edunvalvonnan piirissä	1576000	1678000	1635000	1581000	1579655	1514044

Työttömyyskassatilastojen mukainen kehitys näyttää olevan paljolti samanlaista kuin työministeriön tutkimuksissa vuosien 1994 ja 2004 välillä ja samansuuntaista myös sen jälkeen. Vuodesta 1989 vuoteen 1994 SAK:n edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä tosin työministeriön tutkimusten mukaan kasvoi 11 000 toisin kuin kassatilastojen mukaan tehdyissä laskelmissa edellä. Taulukossa 31 esitetään edunvalvonnan piirissä olevien määrät keskusjärjestöittäin vuosina 1989, 1994, 2001, 2004, 2009 ja 2013. Kokonaislukumäärät ovat pienempiä kuin työttömyyskassatilastojen luvut, mutta kehityserot ovat melko pieniä. STTK:n ja AKAVA:n osalla kehitysero on alle 10 000 jäsentä. SAK:ssa ero on taas suurempi. Työttömyyskassatilasto näyttäisi jäsenmäärän laskua olleen 110 000, kun sitä on tämän tutkimuksen mukaan 77 000 vuosien 1994 ja 2001 välillä. Vuodesta 2001 vuoteen 2004 tutkimusten kehityserot keskusjärjestöjen jäsenmäärissä ovat suurimmillaan STTK:n osalla. Työttömyyskassatilastojen mukaan STTK:n jäsenmäärä putosi tuona aikana 28 000 jäsenellä, kun työministeriön tutkimuksen mukaan pudotusta oli 36 000.

Vuoden 2004 jälkeen vertailua heikentää se, että kassatilastolaskelmissa ei ole huomioitu liittojen keskusjärjestösiirtymiä, kun edunvalvonnan piirissä olevissa luvuissa taas liittojen keskusjärjestöjen muutokset on huomioitu. Siirtymät ovat kuitenkin määrällisesti melko pieniä, noin 41000 jäsentä STTK:sta AKAVA:an ja 2500 SAK:hon vuosien 2004 ja 2009 välillä. Keskusjärjestöjen ulkopuolelta STTK on puolestaan saanut 10000 lisäjäsentä. Vuonna 2011 ERTOon kuuluneet Tietoalan toimihenkilöt, noin 8 000 jäsentä, liittyivät Insinööriliittoon ja sen myötä STTK:sta AKAVA:an.

Taulukko 31. Keskusjärjestöjen jäsenmäärät työministeriön kyselyiden mukaan vuosina 1989, 1994, 2001, 2004, 2009 ja 2013 (1000 jäsentä)

	SAK	AKAVA	STTK	YHT.
Edunvalvonnan piirissä 1989	900	183	473	1556
Edunvalvonnan piirissä 1994	911	237	530	1678
Ero 1989–1994	11	54	57	122
Edunvalvonnan piirissä 1994	911	237	530	1678
Edunvalvonnan piirissä 2001	834	291	510	1635
Ero 1994–2001	-77	54	-20	-43
Edunvalvonnan piirissä 2001	834	291	510	1635
Edunvalvonnan piirissä 2004	794	312	474	1581
Ero 2001–2004	-40	21	-36	-54
Edunvalvonnan piirissä 2004	794	312	474	1581
Edunvalvonnan piirissä 2009	749	383	448	1580
Ero 2004–2009	-45	71	-26	-1
Edunvalvonnan piirissä 2009	749	383	448	1580
Edunvalvonnan piirissä 2013	695	403	416	1514
Ero 2009–2013	-54	20	-32	-66

Työttömyyskassatilaston mukaiset sukupuolten järjestäytymisasteet esitetään taulukossa 32. Siinä on eroteltu keskusjärjestöön kuuluvien ja kaikkien palkansaajakassojen järjestäytyminen vuosina 1994, 2001, 2004, 2009 ja 2013. Keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen osalta järjestäytymisaste oli vuonna 1994 naisilla 89.5 % ja miehillä 77.9 %. Vuonna 2001 vastaavat luvut olivat 80.6 % ja 68.9 % eli alenemista olisi sukupuolilla ollut lähes yhtä paljon. Vuonna 2004 kassatilastojen mukaan naisten järjestäytymisaste aleni 78.2 %:iin ja miesten pysyi lähes ennallaan (68.5 %). Vuosien 2004 ja 2009 välillä miehillä osuus alentui 3.7 prosenttiyksikköä 64.8 %:iin ja naisilla laskua oli 3.1 prosenttiyksikköä 75.1 %:iin vuonna 2009. Vuonna 2013 miesten järjestäytymisaste on laskenut 60.7 %:iin ja naisten 73.7 %:iin. Naisilla laskua on 1.4 ja miehillä 4.1 prosenttiyksikköä ja sukupuolten ero on kasvanut 13 prosenttiyksikköön. Keskusjärjestöjen osalla naisten järjestäytyminen on siten ollut kassatilastojen mukaan jatkuvasti huomattavasti korkeampaa kuin miesten.

Kaikkien palkansaajakassojen tarkastelu täsmentää kuvaa järjestäytymisen kehityksestä. Kun laskennassa otetaan mukaan myös keskusjärjestöjen ulkopuoliset työttömyyskassat, naisilla järjestäytyminen putosi 92.7 %:sta vuonna 1994 88.7 %:iin ja miehillä 81.6 %:sta 78.9 %:iin vuonna 2001. Tämä poikkeaa hieman muista tuloksista. Muissa tarkastelluissa tilastoissa, ja myös vuoden 2001 työministeriön tutkimuksessa, naisten järjestäytyminen oli pysynyt selvästi korkeampana kuin miesten ja ero miehiin oli ennemmin kasvanut vuodesta 1994 vuoteen 2001, kun taas kassatilaston mukaan ero oli kaikkien palkansaajakassojen osalta vähän supistunut. Tilastojen ero aiheutuu siitä, että Yksityisalojen työttömyyskassassa

(vuodesta 2004 Yleinen työttömyyskassa) oli vuonna 2001 75 000 miesjäsentä enemmän kuin vuonna 1994, kun naisjäsenten määrä oli lisääntynyt vähemmän, 57 000. Vuodesta 2001 vuoteen 2004 YTK-kassassa kehitys hieman tasoittui. Miesten määrä lisääntyi 32 700 ja naisten 26 000 ja kassaan liittyi kuitenkin yhä enemmän miehiä kuin naisia. Miesten määrä kassassa lisääntyi suhteellisesti aiempaa enemmän vuoden 2004 jälkeen. YTK:ssa oli vuonna 2009 40 000 miestä ja 24 000 naista enemmän kuin vuonna 2004. Vuoden 2009 jälkeen kehitys on ollut samansuuntaista. Miesten määrä on lisääntynyt 23 000 ja naisten 9 000 vuoteen 2013 mennessä.

Taulukossa 32 tämä kehitys ja YTK-kassan kasvu näkyvät selvästi. Palkansaajakassojen osalla vuonna 2009 miesten järjestäytyminen oli liki ennallaan 81.1 %:ssa ja naisten alentunut 87.1 %:iin vuoden 2004 88.6 %:sta. Vuonna 2013 näin laskettu järjestäytymisaste on miehillä 78.9 % ja naisilla 86.4 %. sukupuolten ero on kaventunut vuoden 1989 11 prosenttiyksiköstä 7.5 prosenttiyksikköön vuonna 2013.

Taulukko 32. Työttömyyskassatilastojen mukainen järjestäytymisaste sukupuolittain vuosina 1994, 2001, 2004, 2009 ja 2013

Miehet	1994	2001	2004	2009	2013
Jäsenet palkansaajakassoissa	879968	907171	930183	933894	913967
Palkansaajat ja työttömät	1078000	1150000	1142700	1151000	1158500
Järjestäytymisaste	81,6	78,9	81,4	81,1	78,9
Jäsenet keskusjärj. kassoissa	840351	792095	782257	745604	703170
Järjestäytymisaste	77,9	68,9	68,5	64,8	60,7
Naiset	1994	2001	2004	2009	2013
Jäsenet palkansaajakassoissa	982098	1018791	1019324	1038679	1025871
Palkansaajat ja työttömät	1059000	1148000	1150000	1193000	1187400
Järjestäytymisaste	92,7	88,7	88,6	87,1	86,4
Jäsenet keskusjärj. kassoissa	947726	925029	899574	895556	875096
Järjestäytymisaste	89,5	80,6	78,2	75,1	73,7

Keskusjärjestöihin kuuluvien työttömyyskassojen jäsenistä on 55.4 % naisia vuonna 2013 eli hieman enemmän kuin tämän tutkimuksen mukaan liittojen kaikista jäsenistä, 54.8 %. Naisten osuus jäsenistä on pysynyt kassatilaston mukaan lähes ennallaan SAK:ssa ja AKAVA:ssa. STTK:ssa osuus on kohonnut 4 prosenttiyksikköä, 70 %:iin vuonna 2013. AKAVAssa naisten osuus kohosi 49 %:sta 52 %:iin vuosien 1994 ja 2001 välisenä aikana ja sen jälkeen nousu on jatkunut lievänä. Vuonna 2004 naisten osuus AKAVA:n liitoissa oli 53.1 %. AKAVA:ssa naisten määrä lisääntyi 17 000 ja miesten 11 000 vuosien 2001 ja 2004 välisenä aikana. STTK:ssa naisten määrä putosi tuona aikana 20 000 ja miesten 8 000 ja SAK:ssa taas naisten määrä väheni 24 000 ja miesten 12 000. Vuoden 2004 jälkeen AKAVA:n kassoissa naisten määrä lisääntyi edelleen 30 000 ja miesten määrä kasvoi 15 000 vuoteen 2009. SAK:ssa vastaa-vasti naisten määrä aleni 14 000 ja miesten peräti 52 000. STTK:ssa naisten määrä

väheni 19 000 ja miesten pysyi ennallaan. Vuodesta 2009 naisten määrä AKAVAn työttömyyskassoissa on lisääntynyt 14 000 ja miesten 11 000 vuoteen 2013. STTK:ssa kasvua on naisilla 2 000 ja miehillä taas vähennystä 26 000. SAK:ssa vähennystä on naisilla 37 000 ja miehillä 27 000. Tässäkin on huomioitava se, että luvut eivät vastaa todellista keskusjärjestöittäistä kehitystä, koska keskusjärjestöjen välisiä siirtyimiä ei ole huomioitu.

Taulukko 33. Työttömyyskassojen mies- ja naisjäsenet ja naisten osuus % jäsenistä vuosina 2009 ja 2013 keskusjärjestöittäin

	2009			2013		
	naiset	miehet	naisia %	naiset	miehet	naisia %
AKAVA	214901	178595	54,6	228817	189665	54,7
SAK	356355	400895	47,1	319592	373765	46,1
STTK	324300	166114	66,1	326687	139740	70,0
Yht.	895556	745604	54,6	875096	703170	55,4

7.2.2 Yleinen Työttömyyskassa YTK

Järjestäytymisaste on palkansaajakeskusjärjestöjen osalta 64,5 % ja työttömyyskassoihin kuuluu kaikkiaan 82,7 % palkansaajista ja työttömistä. Ero on 18,2 prosenttiyksikköä. Erosta 14,3 prosenttiyksikköä peittää 1990-luvun alussa perustettu Loimaalla toimiva Yleinen Työttömyyskassa, YTK, jossa oli vuoden 2013 lopussa 335 044 jäsentä. Kassan jäsenet ovat yksilöjäseniä. Kassa keskittyy jäsentensä ansiosidonnaisen työttömyysturvan hoitoon. Sen ohessa toimiva YTK-yhdistys tarjoaa myös vakuutuspalveluja ja oikeudellista neuvontaa. Työttömyyskassan kasvu on jatkunut voimakkaana (ks taulukko 29) ja laskennallisesti vuosien 2009 ja 2013 välinen työvoiman lisäys näyttäisi lisänneen vain YTK-kassan jäsenyyttä. Seuraavassa esitetään joitain keskeisiä YTK-kassan jäsenyystietoja.

Taulukko 34. YTK-kassan jäsenten sukupuolirakenne vuosina 2009 ja 2013

	2009		2013		ero
	N	%	N	%	N
mies	178132	58,7	200950	60,0	22818
nainen	125199	41,3	134094	40,0	8895
yhteensä	303331	100,0	335044	100,0	31713

Kassan jäsenistä oli vuonna 2009 miehiä 58,7 % ja heidän määränsä kasvoi 40 000 vuodesta 2004. Naisia oli puolestaan 24 000 enemmän kuin vuonna 2004. Työvoimatutkimuksen mukaisista potentiaalisista jäsenistä YTK:n jäseniä on vuonna 2009 miehistä 15,5 % ja naisista 10,5 %.

Vuonna 2013 miesten osuus YTK:n jäsenistä on 60 % ja heitä on 200 950, mikä on 23 000 enemmän kuin vuonna 2009. Naisia kassassa on 134 094 ja heitä on 9 000 enemmän kuin edellisessä tutkimuksessa. Potentiaalisista jäsenistä miehillä osuus on 17,3 ja naisilla 11,3 %. (vrt. taulukko 19).

Taulukko 35. YTK-kassan jäsenten ikärakenne % sukupuolittain (12/2013)

2009	mies	nainen	yht
	%	%	%
15–29	16,3	12,7	14,9
30–39	29,7	27,5	28,8
40–49	28,3	29,9	29,0
50–59	20,4	23,7	21,7
60–68	5,4	6,1	5,7
yhteensä	100,0	100,0	100,0
N	188521	128727	317248
2013	mies	nainen	yht
	%	%	%
15–29	15,4	12,2	14,2
30–39	28,7	26,4	27,8
40–49	27,2	27,6	27,4
50–59	22,1	25,7	23,5
60–68	6,6	8,1	7,1
yhteensä	100,0	100,0	100,0
N	200950	134094	335044

Taulukko 36. YTK-kassan jäsenistön määrä ikäryhmittäin ja osuus % palkansaajista ja työttömistä vuonna 2013

	mies	nainen	yht	Työvoimatutkimus palkans.+ työttömät (100)	YTK:n osuus
15–29	30946	16359	47305	5829	8,1
30–39	57673	35401	93074	5190	17,9
40–49	54658	37010	91668	5403	17,0
50–59	44410	34462	78872	5338	14,8
60–68*	13263	10862	24125	1461	16,5
yhteensä	200950	134094	335044	23221	14,4

Taulukossa 36 esitetään vuoden 2013 prosenttiosuuksien mukaan laskettu YTK-kassan jäsenten määrä ikäryhmittäin vuonna 2013. Rinnalla ovat samalta ajalta Työvoimatutkimuksen luvut palkansaajien ja työttömien määristä ikäryhmittäin ja YTK-jäsenten osuus näistä ikäryhmittäisistä luvuista. 60 vuotta täyttäneillä luokitukset

poikkeavat toisistaan. YTK:n osalla lukuihin sisältyvät 60-68-vuotiaat ja Työvoimatutkimuksessa taas 60-64-vuotiaat. Näin YTK:n osuus on tältä osin taulukossa hieman liian suuri.

Ikäluokittelu on melko karkea, mutta näyttää selvästi siltä, että YTK-jäsenyys on yleisintä 30-vuotta täyttäneillä ja heikkenee sen jälkeen hieman. 30-39-vuotiaista palkansaajista ja työttömistä 17,9 % on YTK-kassan jäseniä ja osuus 50-59-vuotiailla on 14,8 %. Alle 30-vuotiailla osuus on vain 8,1 %.

Taulukko 37. Laskelma ikäryhmittäisestä järjestäytymisestä ja työttömyys-hassojen jäsenyydestä vuonna 2013

	järjestäytymis- kysely 2013	vain kassa (100)	palkansaajat ja työttömät 2013 (100)	osuus %
-29	207424	509	5888	43,9
-39	349744	1034	5243	86,4
-49	408792	1044	5459	94,0
-59	434531	820	5393	95,8
60-	113553	200	1476	90,5
Yhteensä	1514044	3607	23459	79,9

Taulukossa 37 esitetään arviolaskelma ikäryhmittäisestä keskusjärjestöihin järjestäytyneiden määrästä ja pelkästään työttömyyskassoihin kuuluvista. Taulukossa on mukana myös arvio ansiosidonnaisen päivärahan piiriin kuuluvista ikäryhmittäin vuonna 2013. Ammattiliiton jäsenten kokonaismäärä perustuu käsillä olevan tutkimuksen tietoihin ja siitä ikäjakauma on laskettu Työvoimatutkimuksen 2013 mukaiseksi (vrt. taulukko 26). Vain työttömyyskassaan kuuluvien ikäryhmittäinen määrä saadaan Työvoimatutkimuksesta. YTK-kassan ikäjakauma poikkeaa siitä hyvin vähän.

Taulukon luvut eivät ole täysin luotettavia, mutta näyttää kuitenkin selvästi siltä, että alle 30-vuotiaiden järjestäytymättömyys ei koske vain palkansaajaliittoja vaan ilmentää myös laajemmin vähäistä työttömyyskassojen jäsenyyttä. Heistä peräti 56 % on ansiosidonnaisen työttömyysturvan ulkopuolella vuonna 2013. Luku on lisäksi 9 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2009, joten kehitys alle 30-vuotiaiden työttömyysturvassa on taulukon mukaan huonontunut selvästi.

7.3 Työolobarometri

Työolobarometri on vuosittain työ- ja elinkeinoministeriössä tehtävä haastattelututkimus, jossa kartoitetaan laajalti työelämän kehitystä. Vastaajilta kysytään myös kuulumista ammatilliseen keskusjärjestöön tai palkansaajakassaan ja järjestäytymisestä saadaan siten tulokset vuosittain. Barometrissa perusjoukkona ovat palkansaajat. Työttömät eivät aineistoon sisälly ja siten työolobarometrissa järjestäytyminen

on selkeästi korkeammalla tasolla kuin tässä tutkimuksessa. Lisäksi barometristä on huomattava, että siinä erotetaan myös palkansaajat, jotka kuuluvat pelkästään työttömyyskassoihin.

Työolobarometrin mukaan vuonna 1994 järjestäytyneitä oli kaikkiaan 85 % ja vuonna 2000 79 %. Vuonna 2001 osuus oli kuitenkin kohonnut neljällä prosenttiyksiköllä, 83 %:iin. Järjestäytyminen laski työolobarometrin mukaan 6 prosenttiyksiköä vuodesta 1994 vuoteen 2000, mikä oli lähes sama määrä kuin työministeriön järjestäytymiskyselyissä. Barometrissa kuitenkin tämä lasku otettiin liki kokonaan takaisin vuoteen 2004 mennessä. Sen jälkeen liittoon tai vain työttömyyskassaan kuuluvien osuus laski alimmilleen 83 prosenttiin vuonna 2009. Naisilla osuus oli 88 % ja miehillä 79 %. Vuodesta 2010 alkoi taas nousu ja uusimpien barometrin tietojen mukaan vuodelta 2013 (Lyly-Yrjänäinen 2014) liittoihin tai työttömyyskassaan kuuluvien osuus on 90 %, naisilla ja miehillä lähes yhtä suuri. Vuonna 2009 luvut olivat varsin lähellä kassatilastojen lukuja, mutta sen jälkeen vuonna 2013 ne poikkeavat selvästi työttömyyskassatilastoista, joiden mukaan palkansaajakassoihin järjestäytyneitä on kaikkiaan 82.7 %. Naisilla osuus on 86.4 ja miehillä 78.9 % (taulukot 30 ja 32).

Liiton jäsenyydessä kehityssuunta oli vuoteen 2009 asti työolobarometrissa sama kuin järjestäytymiskyselyissä. Järjestäytyminen oli hienoisessa laskussa. Sukupuolittainkin järjestäytyminen oli paljolti samansuuntaista. Naiset olivat liittojen jäseniä useammin kuin miehet. Vuoden 2009 jälkeen taas barometrin antama kuva poikkeaa selvästi järjestäytymiskyselyistä. Työolobarometrin mukaan palkansaajaliittoihin kuulumisen olisi suhteellisesti lisääntynyt sekä miehillä että naisilla, kun taas tämän tutkimuksen mukaan kehitys on päinvastaista. Järjestäytymisaste on ollut laskussa.

Työolobarometrin pelkkään työttömyyskassaan kuuluvia koskevat tiedot ovat vuoteen 2009 asti melko häilyviä ja työttömyyskassatilastoista poikkeavia. Vuoden 2013 osalla tiedot ovat jo melko lähellä kassatilastoja. Työttömyyskassatilastojen mukaan sekä miesten että naisten osalla keskusjärjestöjen ulkopuolisten kassojen jäsenyys on suhteellisesti kasvanut aina vuodesta 1989 lähtien. YTK-kassa on näistä kassoista selvästi suurin ja kassatilastojen mukaan miehistä on kuulunut kassaan suurempi osuus kuin naisista. Vuonna 2013 miehistä kuului liittojen ulkopuolisiin kassoihin 18 % ja naisista 13 %.

Työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2013 oli miehistä työttöminä 12 % ja naisista 9 %. Työttömät olivat myös heikommin järjestäytyneitä kuin työlliset. Sukupuolten ero on kuitenkin samanlainen sekä palkansaajilla että työttömillä. Naisten järjestäytyminen on suurempaa keskusjärjestöjen kassoissa ja miesten taas niiden ulkopuolisissa kassoissa ja tilanne on sama sekä palkansaajilla että työttömillä.

Taulukko 38. Sukupuolittainen järjestäytyminen työolobarometrin, järjestäytymiskyselyjen ja kassatilastojen mukaan 1989–2013

Liiton jäsen	työolobarometri							tämä tutkimus					
	1994	2000	2001	2004	2009	2010	2013	1989	1994	2001	2004	2009	2013
Miehet				72	70	69	71			67	65	62	61
Naiset				74	73	75	79			76	73	73	68
Yhteensä				73	71	72	75	72	78	71	69	67	65
Vain kassa								* kassatilastot					
								Keskusjärj. ulkopuoliset kassat					
Miehet				10	9	12	18		4	10	13	16	18
Naiset				9	15	13	11		3	8	10	12	13
Yhteensä				10	12	12	15	1	4	9	12	14	16
Yhteensä								* kassatilastot					
								kaikki kassat					
Miehet				82	79	81	89		83	79	81	81	79
Naiset				83	88	88	90		93	89	89	87	86
Yhteensä	85	79	83	83	83	84	90	80	87	84	85	84	83

Työttömyyskassatilastoista taulukkoon 38 sisältyvät keskusjärjestöjen ulkopuoliset työttömyyskassat, joista YTK on selvästi suurin. Kaikki kassat kattavat palkansaaja-kassat. Yrittäjäkassoja aineistoon ei sisälly.

7.4 Tulosten arviointia

Tutkimuksen mukaan keskusjärjestöihin kuuluviin liittoihin järjestäytyminen on laskenut vuoden 2009 67.4 prosentista 64.5 prosenttiin vuonna 2013. Eroa aiempaan on 2.9 prosenttiyksikköä. Muista edellä tarkastelluista tutkimuksista Tilastokeskuksen työvoimatutkimukset ja työttömyyskassatilastot tukevat käsitystä järjestäytymisen laskusta. Työvoimatutkimuksen 2013 mukaan järjestäytymisaste on 58.5 %, mikä on 3.6 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2009. Työttömyyskassatilaston mukaan järjestäytymisaste on vuonna 2013 67.2 % ja siinä on laskua 2.8 prosenttiyksikköä vuodesta 2009. Nämä tulokset ovat vertailukelpoisia sikäli, että tarkastelussa ovat mukana sekä palkansaajat että työttömät. Erot järjestäytymisasteessa aiheutuvat tutkimusten erilaisista tietolähteistä ja tietojenkeruutavoista.

Työvoimatutkimus suoritetaan melko suureen otantaan perustuvana kyselytutkimuksena. Siitä saatu keskusjärjestöjen jäsenmäärä alittaa työttömyyskassatilastojen mukaiset jäsenluvut 219 000:lla ja keskusjärjestöihin kuuluvien palkansaajaliittojen työttömyyskassoissa on yksilöjäseniä noin 61 000. Näin siis Työvoimatutkimuksessa keskusjärjestöihin järjestäytyneitä olisi noin 158 000 liian vähän.

Keskusjärjestöjen ulkopuolisten kassojen ja kassojen yksilöjäsenyyden osalta eroja luvuissa ei sen sijaan juuri ole. Vuonna 2009 erot näiden tilastojen välillä

olivat lähes samanlaiset. Käsillä olevan tutkimuksen ja työttömyyskassatilastojen luvut vastaavat toisiaan lähes täysin.

Työolobarometrin tulokset ovat muista poikkeavia. Sen mukaan järjestäytyminen laski vielä vuosien 2004 ja 2009 välillä, mutta on sen jälkeen noussut. Vuonna 2009 keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen jäseniä oli 71 % palkansaajista ja vuonna 2013 osuus oli 75 %, nousua on siis peräti 4 prosenttiyksikköä. Vain työttömyyskassaan kuuluvien osalla taas on kasvua 12 %:sta 15 %:iin, mikä vastaa muita tuloksia. Liittojen osalta järjestäytyminen on muita tutkimuksia korkeampaa siksi, että barometriin sisältyvät vain palkansaajat, työttömät siis puuttuvat. Työolobarometrin ja muiden tutkimusten järjestäytymisasteen kehityseroja ei kuitenkaan selitä työttömien puuttuminen aineistosta, sillä työvoimatutkimusten mukaan palkansaajien, joihin työttömät eivät sisälly, järjestäytymisaste on laskenut vuosien 2009 ja 2013 välillä 4 prosenttiyksikköä.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimukset, työttömyyskassatilastot ja tämä tutkimus näyttävät keskusjärjestöihin järjestäytymisen laskeneen vuosien 2009 ja 2013 välillä ja laskua on 2–4 prosenttiyksikköä. Tämän tutkimuksen mukaan liittojen varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä pysyi lähes ennallaan vuodesta 2004 vuoteen 2009 ja järjestäytyneiden osuus aleni siksi, että palkansaajien ja työttömien yhteismäärä kohosi samaan aikaan 51 000. Keskusjärjestöjen ulkopuolisen, yksilöjäsenyyteen perustuvan, Yleisen Työttömyyskassan YTK:n, jäsenmäärä kasvoi taas selvästi. Vuonna 2004 kassassa oli jäseniä 239 000 ja 2009 303 000. Nousua on siten 64 000. YTK:n osuus palkansaajista ja työttömistä oli vuonna 2001 7.9 %, vuonna 2004 10.4 % ja 12.9 % vuonna 2009. Vuoden 2009 jälkeen keskusjärjestöjen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä on laskenut 66 000. YTK:n jäsenmäärä on vuonna 2013 335 000 ja siinä on lisäystä 32 000. YTK:n osuus palkansaajista ja työttömistä on 14.3 %. Palkansaajien ja työttömien määrä ei ole juurikaan noussut vuodesta 2009. Nousua on vain 2 000. Ensimmäistä kertaa vuodesta 1994 alkaneen tarkastelun aikana liittojen ja liittojen ulkopuolisten työttömyyskassojen jäsenmäärä on laskenut. Vuonna 2013 palkansaajakassoissa on kaikkiaan runsaat 30 000 jäsentä vähemmän kuin vuonna 2009. Vuonna 2009 kaikkien palkansaajakassojen mukainen järjestäytymisaste oli 84.2 % ja vuonna 2013 se on 82.7 %.

Sukupuolten ero järjestäytymisessä on kasvanut hieman. Naiset ovat selvästi useammin keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen jäseniä kuin miehet. Tämän tutkimuksen mukaan ero on 11 prosenttiyksikköä ja se on kasvussa. Keskusjärjestöjen osalta naisten järjestäytymisaste oli vuonna 2009 72.5 % ja miesten 62.1 %. Vuonna 2013 osuudet ovat 69.9 % ja 59 %. Työvoimatutkimuksessa ero on yhtä suuri ja työttömyyskassatilastoissa vielä suurempi, 13 prosenttiyksikköä. Miehet ovat useammin liittyneet keskusjärjestöjen ulkopuolisiin palkansaajakassoihin, erityisesti YTK-kassaan. Niinpä kaikkien palkansaajakassojen osalta sukupuolittainen ero jäsenyydessä on edellistä hieman pienempi, 7,5 prosenttiyksikköä. Järjestäytymisaste niissä on naisilla 86.4 % ja miehillä 78.9 % ja ero on hieman kasvanut vuodesta 2009.

Tämän tutkimuksen toimialatarkastelu on yhä hieman epäluotettava. Erityisesti julkisen sektorin toimintojen yksityistyminen aiheuttanee viiveitä sekä palkansaajaliittojen että julkisissa tilastoissa. Tämä tekee kehityksen tarkastelun epävarmaksi. Kuitenkin on tiedossa, että vanhastaan valtion ja kunnan palveluksessa ollaan hyvin järjestäytyneitä. Samoin teollisuudessa, jossa nyt myös ylempät toimihenkilöt ovat tehostaneet toimintaansa ja heillä on teollisuusaloilla runsaasti uusia työehtosopimuksia. Heikointa järjestäytyminen on yksityisissä palveluissa, joissa järjestäytymisaste on vähän yli 50 prosenttia. Se on vain hieman noussut vuodesta 2009. Julkisten toimintojen yhtiöityminen ja siirtyminen tilastoissa yksityisiin palveluihin lisää yksityisten palvelujen järjestäytymisastetta ja on vaikea sanoa, miten perinteiset yksityiset palvelualat ovat kehittyneet. Julkisissa palveluissa ja teollisuudessa järjestäytyminen on tämän tutkimuksen mukaan laskenut, julkisissa palveluissa 5.3 ja teollisuudessa 3.6 prosenttiyksikköä, mutta järjestäytymisaste teollisuudessa on kuitenkin 81 % ja julkisissa palveluissa 76 % eli selvästi keskimääräistä korkeampi.

Ikä vaikuttaa järjestäytymiseen. Kuitenkin Työvoimatutkimuksessa iän mukainen ero järjestäytymisessä näkyy selvimmin alle 30-vuotiaiden ja tätä vanhempien ikäryhmien välillä. Alle 30-vuotiaista on järjestäytynyt 32 %, kun osuus vanhemmilla ikäryhmillä on kaikilla vähintään 61 %. Alle 30-vuotiailla järjestäytyminen on lisäksi laskenut eniten. Vuonna 2009 järjestäytyneiden osuus heillä oli 40 %. 30–39-vuotiailla osuus on laskenut 3 ja 40–49-vuotiailla 2 prosenttiyksikköä, joten nuorten tavoittaminen on ollut liitoille taas erityisen vaikeaa. Ammatin ja työn vakiintuminen varmasti selittää osaltaan nuorten ja vanhempien ikäryhmien eroa, mutta tilanne näyttää ehkä pitkän laman aikana nuorten osalta suhteellisesti heikentyneen.

Epättyypilliset työsuhteet liittyvät vähäisempään järjestäytymiseen. Osa-aikaisten ja määräaikaisten järjestäytymisaste on vuonna 2013 sama, 43 %. Osa-aikaisilla luku on pysynyt samana kuin vuonna 2009 ja määräaikaisten laskenut 10 prosenttiyksikköä. On yhä havaittavissa, että alle 30-vuotiailla osa-aikaisilla työllisillä järjestäytyminen on erityisen alhaalla. Heillä järjestäytymisaste on vain 16.5 % vuonna 2013 ja osuus on ollut laskussa jo vuodesta 2004, jolloin se oli 25.5 %. Vastaava osuus on muilla alle 30-vuotiailla palkansaajilla 39 %. Vähintään 30-vuotiailla vastaavat luvut ovat 64 % ja 70 %. Osa-aikaisuus vähentää siten järjestäytymistä kaikissa ikäryhmissä. Ero on kuitenkin suurimmillaan alle 30-vuotiailla.

Määräaikaisten palkansaajien järjestäytyminen on paljolti osa-aikaisten järjestäytymisen kaltaista. Ero ikäryhmien välillä ei kuitenkaan ole heillä aivan yhtä suuri kuin osa-aikaisilla. Alle 30-vuotiaista määräaikaisten on järjestäytynyt 27 % ja sitä vanhemmista 60 %. Vakinaisessa työsuhteessa olevien vastaavat osuudet ovat 39 % ja 70 %. Määräaikaisten ja osa-aikaisten vähäinen järjestäytyminen on suuressa määrin yhteydessä ikään. Määräaikaisten 52 % ja osa-aikaisten 46 % on alle 30-vuotiaita, joiden järjestäytymisaste on yleensäkin matala. Ikäryhmittäisessä tarkastelussa erot yleiseen järjestäytymiseen ovat selvästi pienemmät.

Lähteet

Ahtiainen, Lasse (2002): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2001. Työpoliittinen tutkimus no. 246. Työministeriö, Helsinki 2002.

Ahtiainen, Lasse (2006): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2004. Työpoliittinen tutkimus no. 298. Työministeriö, Helsinki 2006.

Ahtiainen, Lasse (2011a): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2009. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 27/2011, Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.

Ahtiainen, Lasse (2011b): Työehtosopimusten kattavuus Suomessa 2008. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 28/2011, Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.

AKAVAn järjestötutkimus 1998. Helsinki, 1998.

AKAVAn työmarkkinatutkimus 200 ja 20041, Helsinki 2001 ja 2005.

Akavaaka 2011 [verkkojulkaisu]. Akava [luettu 14.4.2011]. Saantitapa <http://www.akava.fi/akavaaka/>
Akavaaka 2014 [verkkojulkaisu]. Akava [luettu 4.3.2015]. Saantitapa: http://issuu.com/akava/docs/akavaaka_2014_kirjanmerkein_ja_link

Alho, Linnea (2011). Luottamus liikkeessä, SAK:n jäsentutkimus 2010. Helsinki 2011.

Backberg, Kristiina (1993): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1990. Työpoliittinen tutkimus no. 50. Työministeriö, Helsinki 1993.

Böckerman, Petri ja Uusitalo, Roope (2005): Union Membership and the Ghent System. Työpapereita 213. Palkansaajien tutkimuslaitos, Helsinki 2005.

Kauppinen, Timo ja Köykkä Virpi (1991): Palkansaajien järjestäytyminen 1989. Työpoliittinen tutkimus no. 9. Työministeriö, Helsinki 1991.

Koivisto, Matti (1995): STTK-tutkimus 1994. Helsinki, 1995.

Lyly-Yrjänäinen, Maija (2014): Työolobarometri 2013. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 32/2014. Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.

Sandqvist, Linda (1996): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994. Työpoliittinen tutkimus no. 138. Työministeriö, Helsinki 1996.

STTK:n Toimihenkilöbarometri 2011 [verkkojulkaisu]. STTK 2011 [luettu 6.2.2011]. Saantitapa:<http://www.sttk.fi/files/>

STTK:n Toimihenkilöbarometri 2013 [verkkojulkaisu]. STTK 2013 [luettu 18.2.2015]. Saantitapa: <http://www.sttk.fi/wp-content/uploads/2013/11/Toimihenkilöbarometri-2013.pdf>

Ylöstalo, Pekka & Jukka, Pirkko (2011): Työolobarometri - lokakuu 2010. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 27/2011. Helsinki.

Tutkimusta varten tilatut aineistot:

Finanssivalvonta 2014: Työttömyyskassojen jäsenmäärät 2005-2014.

Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö 2001: Selvitys Työttömyyskassojen piiriin kuuluvista liitoista, alajärjestöistä ja ammasteista.

Työvoimatutkimus 1994, 1995, 1998, 2001, 2004, 2005, 2009, 2013. Tilastokeskus.

Vakuutusvalvontavirasto 2005: Työttömyyskassojen jäsenmäärät 1989-2004.

JÄRJESTÄYTYMISKYSELY 2013

1. Liiton nimi

2. Mihin keskusjärjestöön liittonne kuuluu ?

1. AKAVA

2. SAK

3. STTK

4. Liitto ei kuulu keskusjärjestöön

JÄSENTIETOJA

3. Mikä oli liittonne kokonaisjäsenmäärä 31.12.2013 ?

4. Kuinka paljon arvioisitte liittonne kokonaisjäsenmäärään kuuluneen 31.12.2013

1. eläkeläisiä

2. työttömiä

3. yrittäjiä

4. opiskelijoita

5. muita epätyypillisiä jäseniä

(vapaaajäsenet yms.)

5. Kuinka paljon arvioisitte liitossanne olleen 31.12.2013

jäseniä, jotka työskentelevät ulkomailla ?

6. Kuinka paljon liitossanne oli jäsenmaksunsa maksaneita jäseniä 31.12.2013 ?

7. Kuinka paljon liitossanne oli naisjäseniä 31.12.2013 ?

8. Jäsenistön ikärakenne 31.12.2013.

syntymävuosi	miehiä	naisia
1984 -	-----	-----
1974 - 1983	-----	-----
1964 - 1973	-----	-----
1954 - 1963	-----	-----
- 1953	-----	-----

Ilmoita mieluummin työelämässä mukana olevien ikärakenne.

Mikäli tiedot eivät ole vuodenvaihteesta 2013/14, ilmoita tietojen ajankohta

9. Kuinka suuri osa liittonne jäsenistöstä työskentelee

1. teollisuudessa ----- %
(metalliteollisuus, rakennustoiminta, metsäteollisuus yms.)
2. yksityisillä palvelualoilla ----- %
(kauppa, majoitus ja ravitsemus, pankki ja vakuutus, liikenne yms.)
3. julkisilla palvelualoilla ----- %
 1. valtio ----- %
 2. kunnat ----- %
 3. seurakunnat ----- %
 4. alkutuotannossa ----- %
(maa- ja metsätaloudessa, kaivostoiminnassa yms.)

10. Mikä on liittonne järjestäytymisaste 31.12.2013 ?

(jäsenmäärän arvioitu osuus kaikkien potentiaalisten jäsenten määrästä)

jäsenmäärä -----
potentiaalisten jäsenten määrä -----
järjestäytymisaste ----- %

KIITOS VASTAUKSISTASI !

Tekijät Författare Authors Lasse Ahtiainen	Julkaisu-aika Publiceringstid Date Augusti 2015 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Löntagarnas fackliga organisering i Finland i 2013	
Tiivistelmä Referat Abstract <p>Denna undersökning är en fortsättning på undersökningarna Palkansaajien järjestäytyminen 1989 av Timo Kauppinen och Virpi Köykkä, Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994 av Linda Sandqvist och Lasse Ahtiainens motsvarande undersökning åren 2001, 2004 och 2009, vilka uppgjorts vid arbetsministeriet. Den primära avsikten är att utreda hurudan den fackliga organiseringen var under 2013 i jämförelse med tidigare undersökningar.</p> <p>Den fackliga organiseringen utreddes i juni 2013 med en enkät som var riktad till fackförbund som hör till en centralorganisation. Enkätblanketten var densamma som vid de tidigare undersökningarna och utöver facklig organisering ställdes frågor kring fackförbundens medlemsstruktur. Centralt vid utredningen av organiseringsgraden är det antal medlemmar som omfattas av intressebevakning. Andelen sådana av det sammanlagda antalet löntagare och arbetslösa utgör organiseringsgraden.</p> <p>I slutet av 2013 fanns sammanlagt 2 157 000 medlemmar i fackförbunden. Av dessa kan emellertid 643 000, dvs. 29,8 %, klassificeras som medlemmar utanför den egentliga intressebevakningen. I denna grupp ingår pensionärer, studerande, frimedlemmar och företagare. Andelen pensionärer och studerande har ökat från 2013. Då var specialgruppernas andel av det totala medlemsantalet sammanlagt 26,5 %.</p> <p>I slutet av 2013 fanns sammanlagt 1 514 000 medlemmar som omfattades av intressebevakning. Organiseringsgraden, som beräknats utgående från detta, är 64,5 %. År 2009 var motsvarande andel 67,4 %. Således har organiseringsgraden minskat med 2,9 %.</p> <p>Kvinnor har organiserat sig oftare än män. År 2013 var organiseringsgraden 69,9 % för kvinnornas del och 59 % för männens del. Bland männen har organiseringen minskat med 3,1 % från år 2009 och bland kvinnorna med 2,6 %. Inom tillverkning är organiseringsgraden 80,8 %, vilket är den högsta andelen bland verksamhetsområdena. Inom den offentliga sektorns servicebranscher är organiseringsgraden 76,3 % och inom den privata sektorns servicebranscher är organiseringsgraden klart minst, 51,6 %. Jämfört med 2009 har organiseringen minskat med 3,6 % inom tillverkning, med 5,3 % inom den offentliga sektorns servicebranscher och ökat med 1,2 % inom privata sektorns servicebranscher.</p> <p>Kontaktperson vid arbets- och näringsministeriet: Avdelningen för kunskapshantering/Päivi Järviemi, yfn 029 504 9089</p>	
Asiasanat Nyckelord Key words den fackliga organiseringen, organiseringsgraden, fackförbundens medlemsstruktur	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN 1797-3554	Verkkajulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-327-026-8	ISBN 978-952-327-027-5
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 59	Kieli Språk Language Suomi, Finska, Finnish
	Hinta Pris Price 16 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd

Tekijät Författare Authors Lasse Ahtiainen	Julkaisu-aika Publiceringstid Date August 2015 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment	
Julkaisun nimi Titel Title Wage earners' unionization in Finland in 2013		
Tiivistelmä Referat Abstract <p>The study is a continuation to Timo Kauppinen's and Virpi Köykkä's study on the organization of wage and salary earners 1989, Linda Sandqvist's study on the organization of wage and salary earners in Finland 1994, and Lasse Ahtiainen's corresponding studies in 2001, 2004 and 2013. The primary aim is to clarify what organization is like in 2013 compared to earlier studies.</p> <p>Organization was clarified by an inquiry made with trade unions belonging to the central organizations in June 2013. The questionnaire was the same as in earlier studies, with questions on the member structure of the unions in addition to organization. The crucial thing in finding out the rate of organization is the number of members covered by the supervision of interests. The share of the total number of wage and salary earners and the unemployed constitutes the rate of organization.</p> <p>At the end of 2013, there were a total of 2,148,000 members in the trade unions. Of these, 643,000, i.e. 29,8 %, can, however, be classified as being outside actual supervision of interests. These include pensioners, students, non-paying members and entrepreneurs. The proportion of pensioners and students has increased since 2009. At that time the proportion of special groups of the total number of members was 26,5 %.</p> <p>A total of 1,514,000 members were covered by the supervision of interests at the end of 2013. The rate of organization calculated on the basis of this is 64,5 %. In 2009, the corresponding figure was 67,4 %, and thus the rate of organization has decreased by 2,9 %.</p> <p>Women have organized more often than men. In 2013, the rate of organization among women was 69,9 %, while that of men was 59 %. Among men, organization has decreased by 3,1 % and among women by 2,6 % since 2009. In manufacturing, the rate of organization is 80,8 %, which is the highest proportion among the industries. In the public service sectors, the rate of organization is 76,3 %, while in private service sectors it is clearly the lowest, 51,6 %. Organization has decreased in manufacturing by 3,6 % and in the public service sectors by 5,3 % compared to the year 2009. In private service sectors organization has increased by 1,2 %.</p> <p>Contact person within the Ministry of Employment and the Economy: Knowledge management department/ Päivi Järvinen, tel. +358 29 504 9089</p>		
Asiasanat Nyckelord Key words organization of wage and salary earners, the rate of organization, the member structure of trade unions		
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN 1797-3554 ISBN 978-952-327-026-8	Verkkojulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562 ISBN 978-952-327-027-5	
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 59	Kieli Språk Language Suomi, Finska, Finnish	Hinta Pris Price 16 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd	

Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa vuonna 2013

Tutkimus on sarjassaan kuudes palkansaajien järjestäytymistä selvittävä tutkimus. Aiemmat raportit käsittelivät vuosia 1989, 1994, 2001, 2004 ja 2009. Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin keskusjärjestöjen jäsenliitoille suunnatulla jäsenrakennetta selvittävällä kyselyllä ja tiedot ovat vuoden 2013 lopulta. Tutkimuksen mukaan kaikkiaan 64.5 % palkansaajista ja työttömistä on liiton jäsen. Osuus on laskenut. Vuonna 2009 se oli 67.4 %. Naiset ovat järjestäytyneet useammin kuin miehet. Naisten järjestäytymisaste oli vuonna 2013 69.9 % ja miesten 59 %. Miehillä järjestäytyminen on alentunut 3.1 prosenttiyksikköä ja naisilla 2.6 prosenttiyksikköä vuodesta 2009. Järjestäytyminen on korkeinta teollisuudessa ja julkisella sektorilla. Erityisen vähäistä järjestäytyminen on nuorilla ja osa-aikaisilla. Nuoret ovat entistä harvemmin paitsi liittojen myös työttömyyskassojen jäseniä.

Tutkimus on toteutettu Työsuojelurahaston tuella.

Tätä julkaisua myy:
Netmarket
Edita Publishing Oy
www.edita.fi/netmarket
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
Puhelin 020 450 05
Faksi 020 450 2380

Painettu
ISSN 1797-3554
ISBN 978-952-327-026-8

Verkojulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-327-027-5

TYÖ- JA ELINKAINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY